Poštnina plačana v gotovini.

Cena tej številki Din 2—.

Štev. 2. V Ljubljani, dne 18. januarja 1934. Leto I.

PRELOM

Izhaja vsak prvi in tretji četrtek v mesecu. — Naročnina letno Din 20.—.

Uredništvo in uprava: Breg št. 10-12 v Ljubljani.

Telefon št. 21-19. — Pošt. ček. račun št. 10.499.

Šestojanuarska manifestacija v Ljubljani.

Mogočen javni zbor Združenja borcev Jugoslavije.

Enodušnost vsega naroda z novim pokretom!

Koliko ljudi se je udeležilo javnega zbora, ki se je vršil v „Unionu" dne 7. januarja dopoldne, nismo mogli prešteti. Bilo jih je toliko, kolikor jih pač gre v veliko dvorano in galerije brez stolov. Na tisoče. Vsekakor eden največjih shodov, kar jih pomni Ljubljana.

Tisoči odsluženih vojakov, tisoči udeležencev svetovne vojne, naša moška mladina in simpatizerji. Sami resni, moški obrazi. Za shod je značilna bojna discipliniranost. Pripetil se ni niti najmanjši incident. Svečano — resno razpoloženje. Narod borcev, ki se zaveda svojih pravic in dolžnosti. Strankarstvo, sovraštvo, preteklost, vse to je ostalo pred vrati. Vse čuti, da se tu začenja nekaj čisto novega. **Nov čas — novi ljudje.**

Dve uri in pol stoje borci v zbitih vrstah tesno drug ob drugem, poslušajo in manifestirajo. Discipliniran narod, ki čuti, da nastopa z novim časom pravo vodstvo.

Na odru, okrašenem z državnimi zastavami in sliko Nj. V. Kralja Aleksandra I., so zbrani voditelji novega vsenarodnega pokreta. Ves potek zbora kot tudi vse govore bi imel prenašati radio, pa se je pred začekom zbora nekje — pretrgala žica. Tako se je mogel prenos pričeti še-le v drugi polovici govora tov. Vidmarja, nakar se je nemoteno vršil do konca.

Predsednikova beseda

Veličastno zborovanje je ob ¾11. otvoril **predsednik akcijskega odbora**

tov. Avgust Kuster

s sledečimi besedami:

Pet let je minilo, odkar je Naš Vladar z odločno roko usmeril usodo naše države in našega naroda na novo pot. 6. januar pomeni mejnik v našem notranjem razvoju in zgodovinsko gesto, ki jo je ves narod brez razlike pozdravil z navdušenjem. Napravila je konec težkemu stanju, v katerega je zašla država, ker so naše politične stranke in poklicni politiki v razpaljenosti političnih strasti zlorabljali mlado svobodo ter pozabili na bistvene interese naroda in države.

Narod, ki v svojem zdravem instinktu nima smisla za politične spletke in puhle fraze, je čutil vso težo nezdrave dušne atmosfere, ki je ležala kot mora na njem in se je globoko oddahnil, ko mu je prinesel od tega neznosnega stanja odrešenje šestojanuarski manifest Vladarja, ki je proglasil, da naj ne bo posrednika med njim in narodom.

Dobro in koristno je, da pogledamo danes, ko praznujemo petletnico tega zgodovinskega čina, na uspeh poti, ki smo jo prehodili v tem času.

S ponosom in zadovoljstvom ugotavljamo, da je danes naša država, ta naš skupni dom, ki je bil zgrajen s krvjo in žrtvami, trdna in močna na zunaj in v notranjosti. Ta uspeh ni bil z lahkoto dosežen, ampak je stal velikega truda in napora.

Na drugi strani je pa še mnogo nerešenih vprašanj, od katerih pravilne rešitve zavisi boljša bodočnost našega naroda.

V svetovni vojni se je odločevala usoda našega naroda z orožjem; šlo je za biti ali ne biti. Tedaj smo dobrovoljci kot verni sinovi svojega naroda v pravilnem razumevanju zgodovinskega trenutka z orožjem v roki storili svojo dolžnost. Mnogo naših tovarišev je v svojem čistem idealizmu in globoki veri v lepšo bodočnost našega naroda in svobodno Jugoslavijo, ki so jo videli s svojimi duhovnimi očmi kot svetlo zarjo v temi vojne vihre — dobrovoljno doprineslo najvišjo žrtev — svoje življenje.

Dobrovoljski duh padlih tovarišev pa ni umrl, ampak še danes živi v nas preživelih dobrovoljcih in ostalih borcih, ki so z nami ene misli. Ali je čudno, da nam je tudi danes pri srcu dobrobit te države, ki smo jo soustvarjali? Kje je mati, ki ne bi pomagala svojemu otroku, ki je v nadlogi?

Po povratku v domovino iz solunske fronte, iz širne Rusije, Italije in drugih bojišč, kjer smo se borili in padali dobrovoljci za svobodo skupne zedinjene domovine, smo smatrali, da je naša naloga izvršena, ter smo se umaknili v ozadje in prepustili skrb za narod in mlado državo voditeljem naroda.

Petnajst let smo molčali in nismo iskali ne časti, ne slave in ne bogastva! Tega ne delamo niti danes, ko izstopamo v javnost skupaj s svojimi tovariši borci ter začenjamo narodni pokret.

Do tega imamo dolžnost in pravico, ki nam jo daje najvišja moralna kvalifikacija, naša preteklost in naše žrtve. Zopet je napočil čas, ko nas domovina potrebuje, slišimo njen klic in čutimo duh novega časa.

Le skupnemu složnemu naporu vseh narodnih energij pod vodstvom našega vrhovnega Vodje, ki mu je usoda poverila krmilo države v teh težkih, usodepolnih časih, se bo posrečilo premagati vse težkoče in težke naloge sedanjega časa.

Potrebno je, da se strnejo vsi, ki so pošteni in iskreni, v mogočno falango ter da se usmeri njih energija v dobrobit vsega našega naroda in države. Mi hočemo narodni pokret, ki bo objel vse žive in tvorne sile naroda brez razlike strank in malenkostnih razprtij, ki bo v navdušenem poletu in bratski slogi odstranil vse ovire, ki ločijo naš troimeni narod od lepše bodočnosti.

Iztrebiti moramo malodušnost in črnogledi pesimizem ter najti v sebi vire nove energije. Vsako obupavanje in defetizem je zločin nad samim seboj. Potreben je nam veder optimizem, jasen pogled v bodočnost in vera, ki prestavlja gore.

Ne iščimo tujih zgledov, bodimo samoniklo jugoslovanski ter iščimo moč in rešitev v sebi samih. Zavedajmo se, da je naša najdragocenejša pridobitev, ki jo moramo čuvati kot punčico v očesu, naša država. Država je za nas živa misel, ki živi v srcih naroda. Državljani morajo biti nosilci državne misli in naša naloga mora biti, da budimo in nosimo v široke mase našega naroda ljubezen in udanost do Prvega Sina našega naroda in ono visoko državljansko zavest, ki je temelj države.

Moč države sloni na ljubezni državljanov. Kamorkoli je prišel stari Rimljan, je s ponosom izjavil: Rimski državljen sem! Z istim ponosom mora vsak Jugoslovan izjavljati vsem in povsod: Jugoslovan sem!

tov. Avgust Kuster

Država nam je varno zavetje pred sovražniki, ki stegajo pohlepne roke po njeni sveti zemlji. Ne hrepenimo po tujem blagu, toda meje države morajo vsakomur biti nedotakljive!

Mi smo priredili praznovanje državnega praznika prvega decembra lanskega leta v želji, da s svojim prvim javnim nastopom jasno in nedvoumno dokumentiramo pred vso javnostjo, da je državna misel v osnovi vsega našega hotenja. Besede našega Vrhovnega Komandanta, da je edinstvo naroda in države nad vse, so nam zakon!

Zvesta in mogočna čuvarica naših državnih meja je naša slavna vojska, za katere tovariše in sobojevnike v njenih ciljih in nalogah smatramo sebe. Naša vojska je narod v orožju in najzanesljivejši porok naše državne samostojnosti. Naš pokret naj pripravlja narod duhovno in moralno za narodno in državno obrambo. Kakor naša vojska, tako hočemo biti tudi mi vzgled državljanske discipline in reda, pokorni ukazom našega vrhovnega Voditelja in izvrševalci njegovih plemenitih nalog v dobrobit naroda in države.

Velike in težke so notranje naloge, ki jih moramo rešiti brez odloga. Iz obilice problemov naj omenim samo težko gospodarsko krizo, ki pritiska vse naše življenje. Naš narod strada, zmrzuje,

tlači ga brezposelnost in s skrbjo gleda v bodočnost.

Zato je smotreno delo za rešitev gospodarskega in socijalnega vprašanja najnujnejša naloga nas vseh. Ne pričakujemo pomoči od zunaj, ampak jo moramo najti v nas samih! Pri tem naj nas vodi poštenje in nesebičnost ter ljubezen do naših bratov in zavest, da ima vsakdo pravico do dela in življenja.

Na prelomu časa smo. Prihaja nov čas, ki zahteva novih ljudi, ljudi čistih rok, čistega srca, močnega duha, borbenih in železne volje ter sposobnih ustvarjati višje oblike novega življenja.

Mi združeni borci Jugoslavije, prežeti idealnega dobrovoljskega duha, začenjamo ta pokret. Ne iščemo sovražnikov, iščemo le prijateljev. Spoštujemo tudi nasprotnika, toda le, ako je pošten. V svoje vrste vabimo vse one, ki so dobre volje in čutijo v sebi novega duha. Težavna je pot, toda dosegli bomo svoj cilj, mogočno Jugoslavijo pod vlado naše narodne dinastije Karadjordjevićev, ki bo resnična mati vseh svojih otrok.

Živel Kralj Aleksander, živela Jugoslavija!

Predsednikov govor so zborovalci večkrat prekinili z burnim odobravanjem, posebno tedaj, ko je dejal, da zahteva nov čas novih ljudi. Po govoru je godba „Sloge" zaigrala državno himno. Nato je prečital predsednik vdanostno brzojavko Nj. V. Kralju, ki jo je množica navdušeno odobrila.

Obsodba lažnjivih ovaduhov.

Izven programa je nato stopil pred zborovalce **predsednik sreske organizacije vojnih dobrovoljcev in I. podpredsednik „Boja"**

tov. Alfonz Lorger,

ki je potem med ogromnim odobravanjem in ob ogorčeni obsodbi zbrane množice povedal, kar jim gre, ovaduhom, ki so že ob rojstvu dvignili proti novemu pokretu ostudno gonjo:

Veličastna proslava 15. obletnice 1. dec., državnega praznika našega osvobojenja in ujedinjenja, ki smo jo priredili v bratskem sodelovanju z vsemi nacijonalnimi organizacijami, je komaj za nami.

Kakšna je bila ta manifestacija, mi ni treba omenjati, še manj pa ponavljati, kaj je bilo iznešeno in podčrtano v slavnostnem govoru pred magistratom. Govor si lahko vsak sam prečita. Priobčilo ga je glasilo Udruženja vojnih invalidov „Vojni invalid" v svoji številki z dne 23. XII. 1933.

Dejstvo je, da je ta 1. dec. proslava izzvala odobravanje široke narodne javnosti, pa tudi podtikanja in sumničenja.

Tako se je našel poklicni denuncijant, ki je vložil proti komaj začetemu našemu pokretu ovadbo na notranje ministrstvo, v kateri nas dolži protidržavnosti.

Podli denuncijant, katerega ime nam še ni znano, se ni ustrašil zlorabiti za to ovadbo nacijonalnih organizacij predvsem tudi viteške vsedržavne organizacije Sokola Kraljevine Jugoslavije.

V priznanje sokolski organizaciji moram izjaviti, da so njeni predstavniki že izrazili na banski upravi, ki vodi tozadevno preiskavo, svoj najodločnejši protest proti temu z izjavo, da odobravajo naš pokret.

Tovariši! Nočemo biti delniška družba za eksploatacijo jugoslov. nacijonalizma, državotvornosti in patrijotizma!

Tudi nočemo imeti patenta na nacijonalizem in patrijotizem niti ga hočemo vzeti v zakup.

Nismo pristaši frazerskega in kričavega nacijonalizma in patrijotizma, ker smo dokazali **dejanski** jugoslovanski nacijonalizem in patrijotizem s puško v roki na bojnih poljanah svetovne vojne.

Zato odklanjamo najodločnejše vsak pouk o nacijonalizmu in patrijotizmu od kogarkoli. Ako pa je komu potreben tak pouk, ga lahko dobi edinole in samo od nas.

Gospodarstvo in novi pokret.

Toplo pozdravljen in ob napeti pozornosti poslušalcev je imel **član akcijskega odbora „Boja"**

tov. Stane Vidmar

ta-le govor:

Tovariši!

Ne samo naše, marveč vse svetovno gospodarstvo preživlja krizo, kot jih malo pozna zgodovina gospodarstva. Naravno je, da vsi mogoči strokovnjaki, pa tudi nestrokovnjaki razglabljajo in iščejo vzrokov te krize, ki nam je naenkrat prinesla v življenje nov stan, stan, ki postaja z vsakim dnem močnejši in številnejši, t. j. brezposelne.

Kako je kar naenkrat zagrmelo vse to bohotno razvito gospodarstvo na tla, kako da naenkrat ni več potrebe po vseh teh dobrinah, ki jih prideluje kmet, po vseh teh predmetih, ki jih pridelujeta industrija in obrt? Kako da ljudje naenkrat rabijo kar polovico manj vsega, da rabijo neprimerno manj kot preje, da kratkomalo že skoraj ničesar več ne rabijo? Kaj je svet tako prenasičen vseh dobrin, da ne more nič več prebaviti? — Ko človek razmišlja o tem, ga pa zmotijo časopisne vesti o lakoti tukaj, o pomanjkanju tam, o bedi brezposelnih, o stradanju naših rudarskih družin itd. itd. — Kako je to mogoče, kako je to v skladu s poprej omenjeno preobilico vsega? — Pa zopet Vam časopisi prinašajo drugo neverjetno in strahotno vest, da kurijo nekje kotle s pšenico, drugod s kavo, da so se holandski ali kateri že živinorejci odločili nagnati tisoče in tisoče govede v morje, da se na ta čuden način ubranijo padcu cen.

Človek dobiva polagoma občutek, kot bi se nahajal v blaznici. Na eni strani: pomanjkanje vsega od živeža do obleke in drugih potrebščin, beda in glad. Na drugi strani: uničevanje živeža, popoln zastoj trgovine, zapiranje in propad tovarn, uničevanje dobrin v velikem slogu itd.

Kaj je hudič obsedel svet, da ne vidi teh groznih zmot in zablod? Zdravemu človeškemu razumu se upira priznati upravičenost takega uničevanja, poštenemu človeku zavre kri, ko vidi pomanjkanje, kjer bi lahko vladalo blagostanje, da vidi glad, ko se istočasno uničuje živež, da vidi bose in gole ljudi, ko istočasno ogromne zaloge zastonj iščejo odjemalcev, ko ustavljajo tovarne obrate radi pomanjkanja odjema.

Kar naenkrat je vse zastalo, naenkrat so te množice ljudi brez sredstev in brez možnosti kupiti si najpotrebnejše. Producenti pa naenkrat niso vedeli več, kam z vsemi svojimi izdelki in dobrinami. Znašli smo se zbegani v sredi tega ogromnega obrata, katerega motorji in stroji so, kot pod udarcem čudežne palčice, obstali. Naenkrat smo se zavedli vse brezglavosti, vse brezsmiselnosti tega divjega pehanja in lova za dobički. Kolesje se je pričelo lomiti, zlom je sledil polomu. Začel je nadvse krut boj za obstanek vsega tega gospodarstva, ki je še pred par leti tako bujno cvetelo in uspevalo. V tem boju gre močnejši brezobzirno preko slabejšega.

V boju za tržišča so oblegovalni topovi — cene, ki so pričele rapidno padati. S padcem cen je padala tudi rentabilnost podjetij, rentabilnost dela. Krčenje in stiskanje je postajalo vsak dan nujnejše, vsak dan ostrejši je postajal konkurenčni boj. Račun teh bojev pa je plačal skoro redno delavec in nameščenec, ker so šle redukcije cen običajno na račun mezd, pa najsibo že v obliki direktnega zniževanja ali pa v obliki racionalizacije dela in s tem zvezane redukcije delavstva in nameščenstva. Toda upadanje zaslužka in propadanje delavnega ljudstva je zastoj le še bolj zaostrilo. Nove trume konzumentov so odpadle. Odjem je še bolj nazadoval, kar je zopet povzročilo nadalnje redukcije in nadaljna znižanja dohodkov. Armada brezposelnih je pričela strahotno naraščati, spremljala sta jo beda in glad.

Znašli smo se končno v naravnost neverjetni situaciji, da je namreč povsod vsega preveč in da vkljub tej preobilici večina ljudi trpi pomanjkanje na vsem, da se mora večina ljudi na celi črti omejiti in se zadovoljiti le z najnujnejšim, da se ohrani pri življenju.

Kaj je vendar vzrok tej zmešnjavi, tej anarhiji, tej blazni in grozni igri?

Tovariši! Kolikor bolj človek razmišlja o tem, toliko bolj se mu utrjuje prepričanje, da v svetu nekaj ni v redu, da je zavožen cel naš gospodarski sistem, da je zavožen naš družabni red, ki omogoča in dopušča take grozne napake in bolestne izrastke.

Kdor je delal v gospodarstvu, in sicer delal ne samo z rokami, ampak tudi z možgani, predvsem pa, kdor je delal tudi s srcem, je opazil, je moral opaziti in čutiti že davno vso brezglavost, pa tudi vso krivičnost in pogubnost dosedanjih metod gospodarske politike v naši vkeskoz materialistično usmerjeni družbi, ki jo vodi brezsrčni mednarodni velekapital.

Mi v Jugoslaviji smo bili ravnotako deležni vseh blagodati težke bolezni sedanjega gospodarskega sistema. Ni nas sicer zadelo tako strahotno kot nekatere druge velike, industrijske države, zadelo pa nas je vseeno težko dovolj, da se je v temeljih zazibalo vse naše gospodarstvo in da smo zdrčali prav na rob gospodarskega propada. Kriza, ki je zajela cel svet, se naravno ni mogla ogniti ravno naši državi. Toda tovariši, mi moramo pogledati resnici v oči in priznati, da je **pri nas preveč te krize, da je večja kot je potrebno.** Mi vemo, da je za velik del naših težav krivda na nas samih, odnosno na naših lastnih ljudeh. Vemo in vidimo, **da bi marsikaj bilo lahko boljše, da bi marsikaj bilo lahko olajšano, če bi bili naši ljudje, ki so in morajo biti odgovorni za javno gospodarstvo in gospodarsko politiko, vedno kos svoji nalogi, če bi bili vedno pošteni in vestni dovolj, če bi imeli vedno dovolj čuta odgovornosti in resno voljo za ustvarjajoče delo.**

In tukaj, tovariši, pričenja naša naloga. Nam, tovariši, je ta prelepa naša domovina preveč pri srcu, da bi mirno gledali njen potop. Še imamo vesti in čuta dolžnosti dovolj, da ne vržemo puške v koruzo. Kadar je domovina v nevarnosti, je dolžnost vsakega poštenega državljana, da hiti v obrambo. In tovariši, nevarnost je tu, kajti gospodarski polom ni nič manjša nevarnost za svobodo naroda, kakor vojni poraz.

Zavedamo se tovariši, da se niti majhno podjetje ne da preobraziti preko noči. Vemo, da nas čaka ogromno delo, da nas čaka mnogo, mnogo bridkih razočaranj. Toda vztrajno, sistematično delo, ki temelji na pošteni volji in se opira na pravičnost in nesebičnost, mora roditi uspehe. Vsak je sam svoje sreče kovač, prijatelji, in mi vsi skupaj hočemo biti in bomo kovači srečne in lepše bodočnosti svojega naroda. Ne smemo biti malodušni in nedelavni. Z vero v srcu, z mladeniškim navdušenjem se vrzimo na delo, ne glejmo in ne ustavljajmo se pri ovirah, v poletu gremo preko njih. **Pogumni ljudje spreminjajo lica sveta, malodušneži pa gnijejo in ginejo pozabljeni v kotih.**

Ker je v smislu naših pravil naš delokrog Dravska banovina, pričnimo za enkrat tukaj v Sloveniji, kjer je naš pokret pričel. Od tu pa naj gre val naprej v ostale dele države, kjer se že tudi zbirajo idealisti in borci k skupnemu delu za lepšo bodočnost naroda in države.

Tovariši! Slovensko gospodarstvo je doživelo že svoje črne dneve, grde dneve, strahovite udarce. Toda naše gospodarstvo je doživelo že tudi lepe dneve uspehov in zmag. Zato nimamo prav nobenega povoda obupovati, zato je treba le zavihati rokave ter iti na delo z vso energijo, pa tudi z vso odločnostjo in ostrino, kadar je potreba. Prijatelji! Kadar prihajajo nad nas trenutki stiske, trenutki, ki so blizu obupu, naj nam stopijo pred oči podobe iz trde predvojne dobe nacionalnih bojev, spomnimo se naporov naših očetov in prednikov otresti se tujega gospodarskega robstva, osamosvojiti se v vseh panogah narodnega gospodarstva. V težkem ozračju, pod pritiskom tujega uradništva, tujega trgovca in industrijca, pod pritiskom ošabnega in brezobzirnega tujega kapitala, se je vršilo trudapolno, nesebično idealno delo, delo od moža do moža. In to delo je rodilo uspehe. Vzrasle so naše zadruge, ta hrbtenica in steber naše gospodarske neodvisnosti. Kmetijske zadruge so pomagale na noge našemu kmetu, kreditne zadruge, posojilnice in hranilnice so osvobodile ne-le kmeta, temveč tudi trgovca in obrtnika od vpliva tujega kapitala. Sledile so obrtne zadruge itd. Polagoma, toda vidno je rasla ponosna stavba naše gospodarske neodvisnosti in osamosvojitve. In kakor v zgodnji pomladi zvončki, so pognali iz rodovitnih tal mladi, podjetni narodni trgovci in obrtniki, rasli so in se razvijali vkljub oviram in zatiranju. Kmalu smo že imeli tudi večja narodna podjetja in tujci so se morali umikati pred sposobnostjo, pridnostjo in vztrajnostjo našega človeka korak za korakom. In vzporedno z napredovanjem gospodarske moči in neodvisnosti se je dvigala naša narodna kultura. — Vojna je prekinila ta razvoj.

Po vojni je bilo naše delo v svobodni državi dokaj lažje. Ni se nam bilo boriti s takimi in tolikimi težavami, kakor našim prednikom. Prepričani smo bili, da bo šlo naše delo za gospodarsko osamosvojitev gladko in uspešno, da bo naša gospodarska osamosvojitev hitro sledila politični. — Varali smo se. **Nismo računali s tem, da je ostala mentaliteta gotovih naših ljudi, pa tudi gotovih naših političnih mogotcev ista kot popreje. Tista pogubna mentaliteta, ki je našega človeka, naš narod vedno podcenjevala, kakor je precenjevala vse tuje.** Nismo računali z mentaliteto ljudi, ki so z neverjetno vnemo prodajali tudi po vojni naše naravne zaklade in delovno silo našega naroda za bagatelo tujcu, pred katerim so ležali v nemem občudovanju na trebuhu. Tako moramo z žalostjo ugotoviti, da je danes po 15 tih letih lastne naše svobodne države pri nas več tuje industrije in podjetništva nego ob prevratu. Da je dan za dnem več naših ljudi odvisnih od tujega kapitala. **Da naše podjetništvo v obupnem boju za obstanek propada, medtem ko brezvestni ljudje, ki imajo sicer polna usta patriotizma in državotvorstva, prodajajo interese lastnega naroda tujcu.**

Tovariši, skrajni čas je, da se zganemo, da udarimo po teh ljudeh, da postavimo te lažipatriote in največje škodljivce državnih in narodnih interesov pred sodbo javnosti.

Mi hočemo tovariši, da bo Slovenec „na svoji zemlji, svoj gospod", hočemo, da bomo Jugoslovani v svoji državi gospodarji in ne hlapci. Predolgo že smo mirno gledali, kako je tuji kapital izsesaval to našo zemljo, ta naš dobri in pošteni narod, kako se je bohotno razvijal na naš račun in izvažal ogromne dobičke v inozemstvo. Naš človek mu je bil dober samo za delovno živino. Vsa boljša mesta so zasedli tujci. Našemu človeku ni skoraj nikjer mogoče izvežbati se in napredovati v posameznih važnih strokah, ker nam tujec čisto odkrito izjavlja, da nima prav nobenega interesa na tem, da bi se mi kaj naučili iz njegove stroke. V tem oziru so bile tudi naše stanovske organizacije veliko prepopustljive in niso vršile svoje nacionalne dolžnosti v polni meri. V preveliki ustrezljivosti so celo podpirale neupravičene zahteve in poizkuse, nezavedajoč se, da gre vse to na račun vsega našega narodnega gospodarstva. Zato, tovariši, hočemo tudi v te stanovske organizacije novega duha, zato hočemo tudi v teh organizacijah in korporacijah temeljitih reform. Ne gre nam za kake malenkostne osebne zadeve ali kaprice, gre za jedro, za namen in smer dela teh organizacij. **Mi hočemo, da bodo te organizacije in korporacije predvsem zaščitnice in pospeševateljice naše**

domače, narodne industrije, budne in vestne stražnice interesov našega narodnega gospodarstva, ne pa služkinje tujega kapitala.

In tovariši, preko tako prenovljenih organizacij, z njih vplivom in pomočjo, hočemo doseči, **da dobe naši mladi inženjerji v vseh industrijah široko polje za razvoj svojih sposobnosti, hočemo, da se jim odpro vrata do najvišjih in najvažnejših mest v vsej industriji na našem ozemlju, hočemo, da pridejo naši komercialisti na vsa vodilna mesta, ki jim gredo, hočemo, da se odpro na stežaj vrata našemu poštenemu, sposobnemu in marljivemu delavcu tudi do mest preddelavcev in mojstrov.** Mi vemo, da še nimamo v vseh za nas novih strokah dovolj izvežbanih in izkušenih naših ljudi. Toda tovariši, po sedanjem sistemu jih tudi do sodnega dne ne bomo imeli. Mi vidimo, da je ovira tukaj točen in najbrže tudi dogovorjen načrt, sistem, po katerem bi ostali naši ljudje za večne čase samo robovi in roboti.

Tovariši! Sam sem industrijalec in imam dovolj izkušenj v industriji. **In iz izkušenj izpovem brez pridržka, da je naš slovenski delavec daleko inteligentnejši, spretnejši in razumnejši, kot tuj delavec, da mu** je treba le nuditi možnosti za izpopolnitev, pa je vsem inozemskim takozvanim strokovnjakom, po kvaliteti daleč naprej. Vem pa, da je našemu delavcu težko, stokrat težko prikopati se naprej. Prvič so inozemci vedno skrajno rezervirani, nedostopni in z grozno ljubosumnostjo preprečijo vsak poizkus našega človeka, prodreti v tajne teh boljših in važnejših del. Če je pa še podjetnik s tem sporazumen, je pa sploh vsak napredek našemu delavcu nemogoč. In zato moramo najti sredstev in načinov, da izbojujemo našemu delavcu pravico do napredka.

V slovenskih inženjerjih naj ima naš delavec zaščitnika in podpornika v svojem delu in svoji ukaželjnosti. In naš inženjer naj se nasloni na razumnega, vestnega in pridnega delavca. Če hoče tuj kapital pri nas iskati rodovitnih polj in bogate žetve, je pač najmanj, kar moremo in moramo zahtevati, da so v tujih podjetjih tudi na vodilnih mestih le naši ljudje, ki so pošteni dovolj, da jim vsakdo lahko zaupa vse, ki pa so vestni in pošteni tudi napram svojemu narodu in državi, da ne bodo dopustili nobenih nepoštenih manipulacij na škodo države in našega narodnega gospodarstva, da ne bodo dopustili zapostavljanja in zlorabe našega delavstva. Pošteni tuji podjetniki, ki se ne ukvarjajo z nečednimi manipulacijami, podjetniki, ki so prišli k nam s poštenimi nameni in se zadovoljujejo z dostojnimi in upravičenimi zaslužki, bodo pristali na te zahteve. **Kdor pa je prišel k nam, da nas izsesava po vseh pravilih brezvestnih in umazanih profitarjev, bo pač občutil našo pest, bo občutil vso udarno silo našega pokreta.** Nikomur nečemo delati krivice. Z globokim razumevanjem bomo obravnavali vsa ta vprašanja, bomo pa tudi udarili z vso odločnostjo in silo tam, kjer se dela krivica našemu človeku.

Tovariši! Naš človek je izrazit individualist in demokrat. Naš človek ne prenaša tako kot Nemec n. pr. delitve v razrede, v predpostavljene in podrejene. — Vkljub svoji samosvojosti in vkljub ogromni potrebi misliti z lastno glavo, pa ima naš človek velik smisel za organizacijo, se zna podrediti skupnim interesom, je do skrajnosti discipliniran in požrtvovalen, **če vidi, da je vodstvo pošteno, da je pot prava in čista.** Zato pa je treba tudi v gospodarstvu računati s temi lastnostmi in jih upoštevati. Z našim slovenskim in sploh slovanskim človekom napravite lahko čudeže, če razumete in upoštevate te njegove lastnosti.

Tujec jih ne more razumeti, jih ne more upoštevati. S svojimi brutalnimi metodami ubija v našem človeku najlepše lastnosti in sposobnosti. Ubija mu pa tudi značaj, ker izpreminja tega odkritega, širokogrudnega, dobrovoljnega in poštenega človeka v zaprtega, mrkega in v svojem obupu zlobnega. Namesto dviganja vseh dobrih človeških lastnosti se zatirajo pod pritiskom brezsrčnega, tujega sistema sposobnosti in dobra volja, vera v življenje in bodočnost, samozavest in poštenost. Naš človek propada pod temi vplivi in v teh metodah. Naši vodilni ljudje o tem gotovo niso dosti razmišljali. Ali nimajo pravega smisla za tako važna vprašanja ali pa so se preveč udali svojim političnim ambicijam ter pri tem izgubili prav vsak stik z narodom in ne čutijo in ne slutijo več, kaj se godi in kam plovemo. Kajti ne morem si misliti, da bi sicer tako brezbrižno gledali ves ta proces, ne morem si misliti, da bi odgovoren politik ne nastopil proti tem pojavom z vso odločnostjo in borbenostjo.

Tovariši! Mi borci smo veliko preglboko ukoreninjeni v narodni zemlji, v narodovem življenju, da bi šli ti pojavi mimo nas neopaženi. Mi smo jih občutili, nam je srce zatrepetalo ob tem pojavu. **In mi nismo ljudje, ki bi brez moči in volje gledali, kako propada naš človek pod tujim vplivom.** Nam je vzkipela kri v žilah, mišice so se napele, stavljamo se v bran tej lavini. **In mi nismo navajeni podleči. Za nas je samo ena odločitev, mi poznamo samo zmago. Ne bomo več dopustili, da se naš človek na tak način ubija, ne bomo več dopustili, da bi naš človek opravljal samo trda, težaška dela za ničevo plačo, ki mu ne nudi niti dovoljne prehrane, med tem ko tujci posnemajo smetano z mleka in žive od žuljev naših ljudi v izobilju in komfortu.** Pa še druge težke razloge imamo tovariši za te naše zahteve. Tovariši, mi smo bivši vojaki, bivši in bodoči bojevniki za svobodo svojega naroda, za neodvisnost in samostojnost naše države. Zato **nam tudi iz narodno obrambnih razlogov ni in ne more biti vseeno, kdo vodi industrijo, na katero je več ali manj navezana tudi narodna obramba.** Ni nam vseeno, kako bo ta industrija v slučaju potrebe vršila svojo dolžnost. Kdo tovariši nam jamči, da se ne izkaže v kritičnem momentu, da so vsi ti tujci nezanesljivi, da služijo tujim interesom? Vprašanje narodne obrambe je tako važno in delikatno, da ne moremo mirno gledati sedanjih razmer. V interesu narodne obrambe se morajo te razmere korenito izpremeniti, da bodo tudi v industriji podani vsi pogoji in garancije za popolno varstvo ne samo splošno narodnih, ampak predvsem tudi narodno obrambnih interesov.

Pa naj se nam zato ne očita sovražnosti napram tujim podjetjem. To, kar zahtevamo, je pač več kot zadosten dokaz naše skromnosti in potrpežljivosti. Še nekaj moram omeniti, tovariši:

V času, ko naš podjetnik pod težo raznih davščin in dajatev omaguje, je pač tudi vnebovpijoča krivica, če so ogromni zaslužki nekaterih tujih podjetij, spretno maskirani s knjigovodskimi in računskimi manevri, skoraj popolnoma neobdavčeni in izginjajo po vseh mogočih kanalih v inozemstvo.

Če naš sedanji davčni sistem omogoča take stvari, je pač nujno potreben reforme in sicer temeljite reforme. Toda reforma ne sme biti takšna, da bomo zopet kakor po navadi le mi sami tepeni, biti mora takšna, **da bo ščitila našega človeka, zlasti malega, pa da bo pritegnila k dajanju enkrat tiste, ki so bili doslej navajeni samo jemati.** Slovenski podjetniki se borimo s tisoč ovirami in težavami. Na vsakem koraku se spodtaknemo ob kamen, za vsakim voglom pazi na nas budno oko vestne, prevestne davčne uprave. Ni nam prihranjena nobena taksa, nobena dajatev ne gre mimo nas. Vestno in točno moramo izvrševati vse predpise in jih tudi vršimo v polnem razumevanju svojih državljanskih dolžnosti.

In vkljub temu zadevamo na vsakem koraku na nove težave. Po trnjevi poti, polni ostrega kamenja, si mora utirati slovenski podjetnik pot navzgor. Nikjer podpore, nikjer opore. Navezan sam nase in na svojo sposobnost, pridnost in vztrajnost, se prebija skozi trnje in kamenje. Nikjer ne naleti na razumevanje za svoje težave, za svoje načrte itd. Vse drugače pa je, kadar se pojavi tujec. Parni valjar finančne moči mu izgladi in utare pota, povsod je dobrodošel, povsod naleti na neverjetno razumevanje, da tudi na razumevanje svoje koristnosti za naše narodno gospodarstvo, čeprav sam tega razumeti ne more. Prijatelji, nič boljše ali pa še slabše je v tem oziru v ostalih delih države, kjer je kontrola delovanja tujih podjetij še mnogo manj natančna.

Pa pustimo, prijatelji, tujce, obrnimo pogled na druga vprašanja, ki zahtevajo nujne rešitve. Imamo tu vprašanje brezposelnosti, ki zahteva nujne in temeljite rešitve. Brezposelnost vsebuje v svojem jedru strahovit strup. Brezposelni začuti, da nekako ni več član družbe, da ga družba enostavno ne potrebuje več. Zastonj so vse njegove sposobnosti, zastonj pridnost in poštenost, družba ga ne rabi, on nima možnosti uveljaviti teh svojih sposobnosti, nekako izobčen je. In ta zavest tovariši, in pa zavest, da vsega tega ni prav nič sam kriv, se mu zajeda vsak dan globlje v dušo kakor strup, dokler ni uničena vsa vera v pravičnost, vsa vera v družbo, v sočloveka. **V brezposelnem propada človek.** Tega procesa ne ustavijo razne podpore in prispevki. Z brezposelnimi podporami se lahko to stanje trenutno ublaži. Trajne vrednosti pa te podpore nimajo in jih v principu moramo odklanjati, ker je ponižujoče za poštenega, delavoljnega človeka, da mora prejemati nekako miloščino. Vsakomur je treba preskrbeti možnost dela, vsakomur zagotoviti pravico do dela. Iz tega izvira nujno zahteva po poživitvi dela na vseh gospodarskih področjih. Vse zadržke tega poživljenja pa je treba radikalno odstraniti in pritegniti k delu za zgradbo novega gospodarskega reda vse poštene, narodne ljudi. Kapital mora biti le sredstvo delu, kapital mora služiti le za ustvarjanje delovnih možnosti in priložnosti. **Z ognjem in mečem pa je uničiti glavne ovire tega preporoda, t. j. spekulacijo, razne privilegije, samoljubje, zavist, pred vsem pa zlorabo državne oblasti v egoistične namene poedincev in skupin.** Skratka, iztrebiti ves plevel, ki rase na polju izkoriščanja, kajti **vsak izkoriščevalec je narodni izdajalec.**

Tovariši! Film naših slabosti in napak se razvija kar naprej in bojim se, da postane predolg. Predaleč bi nas vedlo, če bi hoteli obdelati vse napake in bolezni našega bolnega gospodarskega in družabnega reda. Koliko bi na primer lahko govorili in tudi morali govoriti o onih **zloglasnih mnogokratnih zaslužkarjih, ki odjedajo tolikim našim mladim, sposobnim in delavoljnim ljudem možnost poštenega preživljanja. Z bengalično lučjo bomo morali posvetiti v to socijalno zlo in izkoreniniti te izrodke brezobzirne sebičnosti.**

Predaleč bi nas zavedlo, če bi posvetili nekoliko v zakulisne borbe proti našemu zadružništvu, borbe, ki se vodijo proti tej hrbtenici našega gospodarstva, naše gospodarske samostojnosti in neodvisnosti. Mi vse to vidimo pa zato tudi jasno izjavljamo:

da nam je to naše zadružništvo prav posebno pri srcu, da ga bomo branili z vsemi silami. Nam je vseeno, iz katerega izhodišča je zraslo, naše je vse in zato bomo vsako izpodkopavanje zadružništva radi starih strankarskih računov smatrali za izdajstvo naših narodno - gospodarskih interesov. Kdorkoli se bo dotaknil našega zadružništva, bo zadel ob vso udarno silo našega očiščevalnega pokreta.

Tovariši! Že v začetku sem poudaril, da je naš gospodarski red, pa tudi naš družabni red sumljivo nagnit, da ne odgovarja več, da ni v skladu z duhom časa. Zato je vsako krpanje tega sistema brezplodno. Karkoli se poizkuša za ozdravljanje sedanjih razmer, vse je obsojeno na neuspeh, če se krčevito oklepa metod in oblik starega sistema. Ves odpor okrutnega starega sistema ne pomaga nič, čas gre preko njega, nova doba se ne da več odpraviti z malimi koncesijami in korekturami. **Nova doba mora napraviti konec samovolji velekapitala, mora postaviti meje njegovi oblasti in odkazati mu pravo nalogo. Preprečiti mora kupičenje ogromnih premoženj in brezobzirno uveljavljanje in izkoriščanje gospodarske premoči v vsem javnem življenju.** Nova doba zahteva torej prelom s starimi metodami, zahteva temeljite reforme celega sistema, **zahteva pa predvsem podreditve gospodarskih interesov posameznika, pa tudi večjih enot, interesom skupnosti.**

Zahteva pa tudi smotrenosti in premišljenosti ter enotnosti v vodstvu gospodarstva. Baš sedanja kriza je pokazala jasno usodepolne posledice gospodarske anarhije, pokazala je, **da je treba podjetnost in gospodarsko inicijativnost pravilno usmeriti in prilagoditi produkcijo potrebam,** da se prepreči z ustanavljanjem in propadanjem nepotrebnih in prekoštevilnih industrij zapravljanje narodnega premoženja ter vznemirjanje vsega gospodarstva.

Potreben nam je za vse to z eno besedo temeljito premišljen in točno izdelan gospodarski načrt, po katerem je treba usmeriti vso gospodarsko podjetnost, načrt, ki mora biti zvezda vodnica vsemu gospodarskemu življenju.

Za uspeh takega gospodarstva po načrtu pa je treba ustvariti temelje. Predvsem **je potrebno energično in temeljito očiščenje našega javnega življenja z odstranitvijo vseh zajedavcev in koruptnih špekulantov, odpraviti vsa politična trenja in odstraniti politične spletkarje in intrigante. V prvi vrsti je treba zatreti one največje škodljivce naše edinosti in sloge, t. j. vse tiste ljudi, ki so si izbrali narodnost in državo za predmet svojih umazanih kupčij. Visoko se mora dvigniti moralni nivo celega našega upravnega aparata in na čelo gospodarske politike morajo ne samo najsposobnejši možje, ampak tudi možje, ki so brezpogojno pošteni, možje, katerih vse mišljenje in hotenje je trdno zasidrano v globokem čutu odgovornosti, socialne pravičnosti in ljubezni do svojega naroda in države.** Ravno v času, ko z elementarno silo nastopajo nove metode in se kažejo nove oblike gospodarstva, je usodne važnosti, kdo vodi in kako vodi to novo gospodarsko politiko.

Naši bodoči vodniki so možje, ki jih bodo izbrale naše stanovske organizacije. Iz najnižjih organizacijskih edinic gredo izbrani zastopniki v sreske in banovinske zastope. In najboljši in najčistejši zastopniki stanov gredo od tu dalje v državno stanovsko zastopstvo. Že vidimo, kako ti naši zastopniki, oprti na zaupanje svojih stanovskih organizacij, pa tudi odgovorni tem svojim organizacijam, v globokem razumevanju in medsebojnem sporazumevanju rešujejo najtežja vprašanja našega državnega gospodarstva, urejajo našo domačijo in s **smotreno gospodarsko politiko dvigajo voljo in veselje do dela, s pravičnim in poštenim svojim požrtvovalnim delom dvigajo zaupanje naroda, utrjujejo narodno in državljansko zavest, utrjujejo in dvigajo ugled in veljavo države.**

Tovariši! Ena najhujših nesreč za vse naše javno življenje je gotovo korupcija. Ne samo v gospodarstvu tudi v vsem ostalem javnem življenju in tudi v politiki je korupcija naravnost narodna nesreča. In kaj ni čudo, da se pravzaprav še dosedaj ni nič resnega ukrenilo zoper to grozno kugo? Vsi lahni poizkusi so se izjalovili, ker so bili pač preoprezni in bojazljivi.

Mi bivši vojaki dobro vemo, da se je kaznovalo v vojni vsako izdajstvo s smrtjo. Vemo, da je pomenilo že golo zanemarjanje vojnih službenih dolžnosti veleizdajo, ker je lahko povzročilo nepregledne posledice in poraz. No, tovariši, zakaj pa bi taka izdajstva v miru, ki je v sedanjem stanju v resnici le nekrvavo nadaljevanje vojne, ostala nekaznovana? V miru stopajo na mesto topov in mitraljez, gospodarski topovi, industrija, trgovina in obrt. Na mesto generalov in vojskovodij pa stopajo voditelji gospodarstva, politiki, narodni zastopniki in ministri. **In kakor v vojni za vojaka, tako mora veljati v miru za voditelje narodnega in državnega gospodarstva vsaka izdaja gospodarskih interesov države in naroda za veleizdajo.** Enako kakor v vojni bi morali odgovarjati, enaka bi morala biti tudi kazen. In če bo, tovariši, obveljalo načelo, da spadajo izdajalci brez izjeme pred puške, bodo hitro izginile vse sanje o koritih in sinekurah. Na vsa važna mesta bi se upali le najsposobnejši ljudje, ljudje brezpogojne poštenosti in požrtvovalnosti, najboljši patrioti in državniki. Doba neuspehov in letargije bi bila za nami.

Tovariši! Pred kratkim sem bral v časopisu članek, ki se ogreva za nekakšno kolonijo v Sibiriji. Kaj nam je treba kolonij, nam, ki imamo dobre zemlje dovolj za dvojno število prebivalstva. **Nam je potrebno le smotreno gospodarstvo, nam je potreben samo red in poštenje, pa volja za resnični napredek države.** Kri vzkipi človeku, ko vam tujec iz revnih sosednjih držav napravi opazko, da mi pač ne moremo tega in onega, ker smo revna država itd.

Tovariši! Povejte mi, katera država je lepša in bogatejša na vseh naravnih zakladih? Katera država ima boljše in ugodnejše pogoje za blagostanje? Mislim, da smo si vsi edini radi odgovora, da je ni na svetu idealnejše države, kar se tiče naravnih predpogojev blagostanja. In če smo kljub temu revni, kaj je vzrok temu? Prijatelji, mi sami. Mi sami in pa tisti, ki bi morali biti vseh teh 15 let vodniki naroda, pa so bili največkrat le zvodniki, spekulanti in zavajalci.

Mi smo krivi, ker smo dovoljevali, da so majhni ljudje v strankarski zaslepljenosti sejali razdor med narod, delili in slepili ta naš narod, razpihovali politične strasti, odvajali narod od mirnega, resnega in plodonosnega dela.

Tovariši! Zganimo se, otresimo se mrtvila in pasivnosti, posezimo aktivno v boj. Dovolj je bilo pri nas razdiranja. Pojdimo preko vseh ostankov preteklosti složno na delo, gradimo temelje blagostanja našemu narodu, kujmo srečo svojega naroda.

Zavihajmo rokave in stopimo na nova pota z vso odločnostjo in neobremenjeni s predsodki.

Tovariši! Vse je odvisno od nas samih.

Mi vidimo, da je stari gospodarski sistem in družabni red močno nagnit, vidimo, da je ta okrutni in brezsrčni starec trmast in neuvideven, vidimo, da slepo drvi v prepad, vidimo, da žene vse svoje pristaše brezobzirno v katostrofo.

Izbire ni dosti. Z njim ali proti njemu! Še je močan, še je silno težka njegova pest, še krepko vihti svoj korobač. Vendar, mi vidimo jasno, da je vse to le zadnji napor, vidimo in slutimo, da so to še zadnji udarci, vidimo, da je njegova noga že na robu propada in da vodi prihodnji korak v brezdno, v smrt.

Na jutranjem nebu pa vidimo vstajati zoro, ki nam prinaša novega življenja, vidimo, kako se dviga svež jutranji veter, ki bo razgibal naša polja, oživel in prebudil speče naravne sile in prinesel nov, solnčen in zdrav dan.

In tovariši! Mi smo še mladi dovolj, da se nam hoče zdravega, vedrega dneva, zdravega, poštenega dela, smo še mladi in pogumni dovolj, da se ne ustrašimo nobene dvignjene pesti in palice. Smo še mladi in pogumni dovolj, da nam je tudi boj dobrodošla prilika, da razgibamo vse svoje moči in da z vsem elanom mladine poderemo vse ovire in zapreke.

Zato tovariši, lomimo zveze s starim, krivičnim in nezdravim sistemom, zato smo prelomili s starim metodami in predsodki.

Še bo dvignil starec okrutni svojo palico, še bo udaril in vzkipel, toda nas ne bo več zadržal v našem pohodu.

„Mi gremo naprej, mi strelci
in pred nami plamen gre skoz noč,
kot Bog pred Izraelci."

Vidmarjev govor je večkrat prekinilo viharno odobravanje vseh poslušalcev.

Kmet in novo gibanje.

O tej točki dnevnega reda je govoril **bojevnik in vojni invalid, član akcijskega odbora „Boja"**

tov. Ivo Marinko.

Spoštovani zborovalci!

Dragi tovariši!

Pozvan sem bil, da povem na današnjem zborovanju misli in poglede, ki jih ima kmečko ljudstvo na naš bojevniški pokret in na naloge, ki jih ima izvršiti naše gibanje že v bližnji bodočnosti. Predno to storim, pa naj bo dovoljeno pojasniti vam, spoštovani zborovalci, zakaj sem bil baš jaz poklican tolmačiti misli in poglede našega podeželskega prebivalstva na današnjem zboru. Zgodilo se je to iz povsem stvarnih in umljivih razlogov, ker sem bil rojen v kmečki hiši, sem zrastel na kmetih in sem tudi v dobi svojega študija ostal prepojen z miselnostjo svoje domače kmečke strehe ter še danes spadam tudi dejansko med člane svoje kmečke rodbine.

O kmetu in o delu zanj se je v naši javnosti zadnjih 10 let veliko govorilo. Pristaviti pa moram, da je bilo pri vsem tem več besedi in obljub kakor pa dejanj in dobre volje. V naši bojevniški organizaciji tvori podeželsko ljudstvo temeljni steber, kar je le naravno, ker je v Jugoslaviji, a tudi v Sloveniji sami kmečki živelj daleko najštevilnejši. Vi vsi, ki ste se na kakoršenkoli način udeležili zadnje svetovne vojne, veste prav dobro, da so bili bataljoni in kompanije, a tudi strelski jarki napolnjeni pred vsem z ljudmi kmečkodelavskega stanu. Vi vsi veste, da so med vojnimi ujetniki, vojnimi invalidi tvorili pripadniki kmečkega prebivalstva veliko večino. Vi vsi, ki ste trpeli v ujetništvu in na frontah, pa tudi veste, da je kmečkodelavski človek vse nadloge in težave najlažje premagoval, veste, da si je ta človek v vsaki težki situaciji znal pomagati. Znal je poprijeti za vsako delo in za sebe in za svoje tovariše storiti največ od vseh v tistih težkih okoliščinah. Naravno je tedaj, da bo v našem bojevniškem pokretu to moralo biti upoštevano in da tega odličnega družabnega činitelja našega naroda ne bo mogoče prezreti v nobenem primeru. Pojdimo v vsako vas, v vsako naselje, v človeška bivališča na polju ali v gori, prav povsod bomo našli tovariše iz težke in mrke dobe, ki jo predstavljajo leta svetovne vojne.

Ta zavest skupnosti se je rodila iz skupnega trpljenja na frontah, v ujetništvih in v bolnicah. Mnogi smo izšli iz te borbe bolni, mnogi pohabljeni, a mnogi naši tovariši so umrli zapuščajoč za seboj žene in otroke, ki se danes sami, često od vseh pozabljeni in zapuščeni, morajo boriti za plodove svoje zemljice brez vsake trdne opore hišnega gospodarja in rednika, ki je odšel z doma zdrav in močan, a se ni vrnil nikoli več.

Naše kmečko ljudstvo, kadar bo pozvano v vojno, se ne bo odzvalo pozivu iz samega veselja do borbe, do vojne ali iz hrepenenja po doživljajih, temveč iz čuta do dolžnosti, ki izvirajo iz skupnega sožitja, iz skupnega občestva. Po svoji duši, po svoji miselnosti, po svoji veri, je kmečko ljudstvo povsod izrazito **miroljubno** in gre v borbo samo takrat, kadar ga kličejo na obrambo **ogroženi interesi domovine.** Domovina pa je v očeh kmečkega prebivalstva **kmečki dom.** Ta kmečki dom ima veliko nalogo, da leto za letom pridobiva iz zemlje dobrine, ki jih potrebuje vse človeštvo za svoje preživljanje. Pri obdelovanju svoje zemlje in pri delu v gozdu, na njivi, na travniku, v vinogradu, je stopil ta kmečki delavec v najožji stik z vsemogočno naravo, z deloma nam nepoznanimi silami velikega stvarstva ter je zato po svojem poklicu božjemu stvarstvu najbližji. Naravni elementi mu pomagajo pri delu, nebo mu pošilja sonce, roso in dež, a često tudi nevihte, točo in poplave, ki njegovo delo uničujejo. V borbi in v skupnem sožitju z naravnimi elementi se je miselnost kmečkega ljudstva izoblikovala in je zato močnejša od ljudi, katere je življenje poklicalo v tovarne ali pisarne, kjer se učinki naravnih dogajanj v svetovju ne občutijo v takšni veliki izmeri kot na planem. Zato je kmečki človek previdnejši, veliko pomišlja, predno se odloči za kakšno dejanje. Zato pa je tudi odpornejši in vztrajnejši pri delu, ko ga začne. Pri kmetu imamo priliko opazovati, da se vedno odloči pred vsem za **pametne stvari,** vojna pa, ki razdira in uničuje, ni pametna. **Kmečki človek in njegova rodbina je navezana na zemljo, od katere živi. Njegov dom, to je kmečki dom, pa bodisi velik ali majhen, je del domovine.** In ko je domovina v nevarnosti, ve, da je v nevarnosti tudi njegov dom in zato je v slučaju napada od zunaj vedno pripravljen svoj dom braniti, tudi za ceno svojega življenja, prav tako kakor hiti reševati svoja ali svojih sosedov poslopja, če jih po nesreči napade požar, ali kakor hiti spravljati na varno svoje pridelke, ako mu preti huda ura.

Kmečko ljudstvo, mož ali fant, je torej že po svoji miselnosti, po svoji vzgoji in po svojem poklicu miroljuben. Ako bi kmečko ljudstvo odločevalo vedno in povsod, lahko mirno trdim, da bi ne bilo nikoli več vojne, da bi narodi živeli mirno drug poleg drugega. Geslo, ki ga često slišimo: „Tujega nočemo, našega ne damo", se je porodilo iz kmečkih glav, iz kmečkega dela in kmečkega pogleda na svet in človeka. Narodi so večni, ne toliko zaradi svoje civilizacije ali kulture, temveč radi odpora kmečkega človeka, ki noče zapuščati svojega doma. Na tisoče je primerov, ko je vsled sile ali pretečega osiromašenja bil naš kmečki človek prisiljen se začasno izseliti. Lahko mirno rečem, da so vsi naši izseljenci, bodisi, da so odšli v sosedne države ali pa celo v prekooceanske dežele, odšli z doma z mislijo in s trdno voljo, da se zopet povrnejo. Velikanska so premoženja v celoti, ki so jih naši kmečki izseljenci pridobili s težkim in poštenim delom v tujini in katera so vrnili zopet svojemu staremu kraju, svoji domači zemlji, svoji občini in svojemu rojstnemu kmečkemu domu. Narod, ki se svoje zemlje drži, ne more nikoli propasti, četudi se zgodi, **da nasilje prežene njegov materinski jezik iz urada, iz šole ali celo iz cerkve.** Samo tisti **narodi morejo propasti, ki so zgubili spoštovanje in zaupanje do zemlje,** ki jih je hranila v mladosti. Zato je tudi iz stališča države več kot jasno in otipljivo, da je državno življenje, da je država in vse, kar je z njo v zvezi, močno in nepremagljivo šele takrat, ko se v kmečkih glavah in dušah zbudi prepričanje, da je **država njegova in zanj,** ker ni ničesar drugega kot zajednica in širša skupnost kmečkih domov in vasi. Ko prodre to prepričanje, bo tudi skupno življenje v državi znosljivejše, prijetnejše in zadovoljivejše, ker državna misel ne bo več odvisna od kazenskih določb zakonov in prisilnih ukrepov, ker bo prešla v dušo posameznega človeka. Najbolj trdna opora med posamezniki pa bo zopet kmečki človek, ki mu ni vseeno, ali biva danes tu, jutri tam, temveč se krčevito drži svoje zemljice, pa naj je ta še tako peščena in skalovita.

Ker morajo biti pripadniki našega pokreta predvsem kmečki možje in fantje, ki bodo to skupno svoje hotenje prinesli v naše vrste, bo tudi naš pokret dobil trdno in nezlomljivo oporo za poštenje in priprostost ciljev in namenov te naše organizacije.

Bili so časi, ko se je naše kmečko ljudstvo razdvajalo po nekakih političnih idejah in nazorih. Danes gledamo na našo bivšo politično zgodovino s treznejšimi in jasnejšimi pogledi. Pojdite v katerokoli vas ali naselje in kmečko ljudstvo vam bo v zaupnem razgovoru rado priznalo, da so bili ti prepiri in nesporazumi **prinešeni** v naše vasi **iz mest** in od ljudi, ki niso spoštovali temeljev kmečke kulture in kmečkega življenja. Po 6. januarju 1929, ko je naš kralj razgnal stare politične stranke in ukazal politični mir, se te kraljeve odločbe ni nihče bolj razveselil kakor prebivalci naših vasi, ki so v svojih dušah **umetni razpor** medsebojno vedno obsojali, pri vsaki priliki ponavljajoč, da je **sloga kmečkemu ljudstvu** pri vseh javnih zadevah ravno tako potrebna, kakor ob požaru ali ob hudi uri. Naš pokret ima tudi to nalogo, da vse tovariše iz svetovne vojne, pa tudi one, ki so postali naši tovariši šele po vojni, **združi** v tisti veliki **vzajemnosti,** ki je bila **preizkušena v bataljonih, v strelskih jarkih in v ujetniških taboriščih.** Takrat med nami ni bilo razlike po političnih idejah in svetovnih nazorih. Sila in potreba vsakdanjega življenja nam je diktirala **solidarno s skupno voljo** braniti se in vzdržati. Tudi **nadloge današnjega** življenja so tako velike, da jih moremo premagati in ublažiti samo **s skupno voljo in v skupni organizaciji,** ki ne izključuje nikogar, ki je **pošten** in se ni **omadeževal s samopašnostjo** in **krivicami nad svojim bližnjim.**

Spoštovani zborovalci, dragi tovariši!

Podčrtaval sem v svojem govoru pomembnost kmečkega človeka in kmečkega dela v kmečki državi. Ne govoril pa bi pravično in v smislu kmečke pameti, ako bi dejal, da kmet izključuje druge stanove in njihovo pomembnost za človeško družbo. Nikoli še niste doživeli, da bi kmet druge stanove **zaničeval,** že zaradi tega ne, ker je bil **sam tako često zaničevan in bil razžaljen. Njemu je ta miselnost tuja. Kmečko ljudstvo prav dobro ve, da so vsi delavni in produktivni stanovi za vsako državno življenje potrebni in nujni. Obsoja samo izkoriščevalce,** ki ne poznajo **nobenih skupnih interesov,** ki jim ni ne za občino, ne za državo. **V svoji kmečki demokraciji je kmečko ljudstvo najbolj pravično do vseh, ker mu njegove življenske izkušnje nalagajo spoštovati vsako delo, kajti vsako izvršeno delo je koristno tudi zanj.** Hotel sem samo povdariti, da je v kmečki državi, kakor je Jugoslavija, solidarnost vseh delavnih ljudi mogoča in najboljše postavljena, ako temelji **na pravičnosti** in izkušnjah širokih plasti našega kmečkega prebivalstva. Nikoli se ni kmet upiral izvrševati dolžnosti nesebično, ako so izvirale iz potreb skupnega državnega in narodnega življenja. Celo takrat, ko se mu je delala krivica in ko so se tudi krivična bremena nalagala na kmečke hrbte, kmečko ljudstvo ni odreklo, temveč je komaj malo zastokalo in potožilo nad slabimi časi. Zato smatram, da bo tudi naša bodočnost lepša in svetlejša, ako bomo večkrat vprašali za svet in mnenje preprostega človeka, ki ga je borba za zemljo in z naravo **izšolala** bolj kakor more katerakoli šola izobraziti človeka. Naše javne zadeve se bodo reševale pravično, naša država bo trdna, da je peklenska vrata ne bodo premagala, ako se bomo ravnali **po duhu in po pameti ljudi, ki vse svoje življenje delajo zares v občo človeško korist,** obenem tudi v korist svojega doma in svoje domovine.

Poklicani smo in voljo imamo prinesti in ustvariti med nami doma **novo življenje.** To novo življenje more vzkliti iz solidarnosti vseh delavnih poklicev in vseh koristnih stanov. Priče smo velikih dogodkov v svetu in velikih ter **potrebnih sprememb pri nas doma.** Kdo je bolj poklican postati **nosilec** tega **novega hotenja** in tega **novega življenja,** kakor mi, ki nas dolžnost kliče, da **v slučaju potrebe in nevarnosti branimo svojo zemljo, svojo državo in svojega kralja,** ne samo z besedami in ne samo s praznim navdušenjem, temveč **s svojim telesom in svojim življenjem?** Kakor vojaki vedo, da v trenutku borbe in obrambe ne more in ne sme biti nobenih izjem, da smo pred sovražnikom in njegovim orožjem vsi enaki — prav kakor pred Bogom — tako tudi v naši borbi, ki jo načenjamo, ne sme biti nobenih privilegirancev in nobenih izjem. Mirno smo več kot desetletje v zatišju in ozadju čakali, da se najdejo ljudje, ki bodo dali pobudo, da se s **starimi navlakami pomede** in se začne novo življenje, primerno današnjemu času. Videli smo na delu mnogo poklicanih, toda še več nepoklicanih, ki jim je bil narod in država samo **krinka,** s katero so pokrivali ali svojo nezmožnost ali pa celo svojo sebičnost in častihlepnost. **Mi kličemo skupaj vse bojevnike širom naše dežele in širom naše države, da skupaj na temelju solidarnosti vsega naroda izvedemo naš program, ki zahteva tudi za naš narod svoj košček sonca na zemlji in enakopravnost v zboru kulturnih narodov.** Na znotraj pa **hočemo delo in zaslužek z delom, ki bo v skladu s koristmi vsega naroda** in **naše domovine.** Zato naj gre naš glas, izgovorjen v tej dvorani, ne samo po našem mestu, temveč po vsej državi v vsako vas, v vsako hišo, **da bo prinesel trudnim dušam novo svetlobo in nove nade,** da bo življenje na naši zemlji v naših vaseh in mestih dobilo **nov izliv energije za novo delo, za enakopravnost vseh stanov in vseh delavnih poklicev v skupno dobro, v dobro naše domovine in naše države!**

Tudi Marinkov govor je poslušalstvo spremljalo z razumevanjem in splošnim odobravanjem.

Za vojne invalide

je govoril **predsednik oblastnega odbora Udruženja vojnih invalidov, član akcijskega odbora „Boja"**

tov. Matko Štefe.

Tovariši bojevniki! Cenjeni zbor!

Svetovna vojna je zadala človeštvu mnogo gorja in pretresla temelje družabnega reda.

Povzročila je mnogo novih političnih, še več pa socijalnih ter gospodarskih problemov.

Prva dolžnost vsake države po končani vojni je bila, posvetiti glavno skrb gospodarskim in socijalnim vprašanjem.

Brez gospodarske urejenosti in brez socijalne pravičnosti ni ljudskega zadovoljstva; nezadovoljstvo pa rodi nemire, razredne boje in politične zapletljaje.

Vojna je uničila narodom skozi stoletja z največjimi napori pridobljene dobrine, prizadejala je ljudem najhujše duševne in telesne rane.

Med najbolj prizadetimi je vojni invalid. Vojna mu je vzela vse. Nekdaj mlad, zdrav in vesel, je danes duševno potrt, telesno pohabljen in bolan.

Vojni invalid ni samo žrtev vojne, postal je tudi žrtev povojnih razmer. Ali je potrebno, da je dvojna žrtev?

Mnogoštevilne vrste vojnih invalidov so povzročile nov poseben problem, ki nima samo socijalnega obeležja, je tesno zvezan z narodno gospodarskim in državnoobrambnim problemom. Invalidski problem kot tak bi moral biti vsled svoje velike važnosti že davno rešen. Ugotoviti pa moram, da v tem oziru ne napredujemo, marveč celo in zelo hitro nazadujemo.

Vojni invalidi v Jugoslaviji, zavedajoč se važnosti in resnosti tega vprašanja,

smo se takoj po končani vojni in ujedinjenju združili v svoji vsedržavni organizaciji, temelječi na edinstveni podlagi, slogi, bratstvu, ljubezni in enakopravnosti, v ‚Udruženju ratnih invalida Kraljevine Jugoslavije".

Bivši borci, ki smo se borili v svetovnem metežu z ramo ob rami ali pa po sili takratnih razmer stali drug proti drugemu kot sovražniki, smo pozabili na preteklost, se združili in stavili vse naše preostale moči na razpolago za zgraditev novega skupnega doma — Jugoslavije.

Udruženje vojnih invalidov se je zavedalo svoje naloge in resnega položaja naših vojnih žrtev.

Zbralo je v svoje vrste razburkane, po vojni zbegane mase najbednejših ljudi, ki so se borili in se še borijo z nadčloveškimi napori za svoj obstanek.

tov. Matko Štefe

Vkljub vsem težavam, stopamo vojni invalidi že skozi dobro desetletje po edino pravi poti, to je po poti edinstva, sloge in bratstva ter pravega Jugoslovanstva, posuti s trnjem, prepleteni z neštevilnimi ovirami nerazumevanja in ponekod celo podlo izkoriščani od ljudi — sebičnežev, ki pod krinko lažnega patriotizma in lažnega nacionalizma odjedajo najbednejšim zadnji košček črnega kruha, ljudi, ki so nas obmetavali in barvali z najrazličnejšimi barvami separatizma, regionalizma, anacijonalnosti i. t. d.

Še z večjim navdušenjem in samozavestjo stopamo vojni invalidi po isti poti sedaj, katero nam je utrdil naš prezvišeni zaščitnik in gospodar Kralj Aleksander v svojem 6. januarskem manifestu. Vojni invalidi v Jugoslaviji smo trdno prepričani, da bo naše invalidsko vprašanje, za katerega rešitev se borimo že dobro desetletje, za nas povoljno rešeno le, ako vztrajamo na tej poti, prepričani, da je spas Jugoslovanov in rešitev socijalnih, gospodarskih, kulturnih in narodnoobrambnih vprašanj odvisna le od dela in žrtev v tem pravcu.

Invalidsko vprašanje pri nas naletava celo povojno dobo na nerazumevanje. Srbi so imeli v bivši Srbiji mnogo bolje urejeno invalidsko zaščito od sedanje. Pri nobeni bivši politični stranki nismo našli razumevanja in naklonjenosti za pravično rešitev naših potreb in pravic, najbrže zato, ker ne poznamo političnih kupčij in avantur ter v svoji skromnosti in potrpežljivosti ne obešamo našega čistega patriotizma na veliki zvon.

Imeli smo tri invalidske zakone. Vsak se je le dotaknil invalidskega vprašanja površno, polovičarsko. Noben od teh zakonov pa se ni izvajal v praksi v zaščito, marveč v škodo invalidom. Dobre določbe so se prezirale, trde pa z vso strogostjo izvajale. Tako imamo na invalidninah stalne zaostanke. Samo v področju dravske banovine presegajo danes zaostanki štiri milijone dinarjev. Za najpotrebnejše proteze in druge ortopedične pripomočke vedno primanjkuje sredstev in smotrenega gospodarstva. Za nameščanje vojnih invalidov v državnih in privatnih službah obstojajo posebne določbe, katere bi morali poklicani pod kaznijo izvrševati, se ne izvršujejo. Pri podeljevanju raznih privilegijev, t. j. prostih koncesij, vlada protekcijonizem, osebne koristi itd. Do danes po petnajstih letih ujedinjenja mnogo vojnih invalidov nima niti rešenj v rokah. Vsled tega je razumljivo, da nimamo niti pravega številčnega stanja vojnih žrtev, ki služi za osnovo smotrenega reševanja tako važnega vprašanja, kot je invalidsko.

Invalidsko vprašanje posega v vse stanove. Invalid pripada kmetu, obrtniku, delavcu in nameščencu. Zato vprašanje teh stanov močno posega tudi v invalidsko vprašanje. Radi svoje invalidnosti zavzema invalid v vseh stanovih posebno stališče, ki zahteva iz socijalnih vidikov posebno uvidevnost. V zakonodavstvu bi se moralo upoštevati ta dejstva in zaščititi slabejšega t. j. invalida. Pri izvrševanju vse stanovske zaščite se doslej ni vpoštevalo vojnega invalida. Tako so vojni invalidi ostali v velikem številu brez dela, celo brez pravice do dela, zaščite in pomoči. Vojni invalid, bojevnik odklanja miloščino. Uvideva težko gospodarsko in finančno stanje države, zato ne dopušča preobrenitve davkoplačevalca. Zahteva pa delo in socijalno pravičnost. Z delom se bo pošteno preživljal in vzgajal deco v pravem narodnem in državnem duhu. Na ta način bo invalidsko vprašanje smotreno in uspešno rešeno.

Vojnim invalidom in vsem žrtvam v Jugoslaviji je velevala dolžnost do naroda in države združiti se v skupne vrste k delu, samopomoči in žrtvam za ureditev svojega ter vseh narodnih in državnih vprašanj. Dosledni v izvrševanju državljanskih dolžnosti se združujemo z vsemi bivšimi bojevniki, ki najbolje vedo, kako je priborjena naša svoboda. Le bojevniki morejo pravilno preceniti vrednost našega skupnega doma Jugoslavije, zato ga bodo znali v danem trenutku tudi s puško v roki najbolje braniti.

Samo tovariši iz bojnih poljan, ki so v dimu topov, min in mitraljez dokazali viteštvo, nesebičnost, čisto ljubezen in bratstvo do sotrpina, zamorejo pravično oceniti žrtve vojne.

Zato vsi v vrste Združenja borcev Jugoslavije, vsi, ki ste za socijalno pravičnost, narodno slogo in ljubezen, vsi pravi Jugoslovani, Zbor!

(Burno pritrjevanje.)

V imenu **Glavnega odbora Udruženja vojnih invalidov** je pozdravil veličastni zbor tov. **Lješević** iz Beograda, ki je izrazil željo in prepričanje, da se bo novi bojni pokret razširil po celi Jugoslaviji, in povedal, da se tudi v centrali in po drugih pokrajinah budi bojevniški duh ter se pripravlja novo vsedržavno gibanje za ustvaritev velikega „Saveza ratnika". (Beograjski govornik je bil viharno pozdravljen.)

Zastopnik snujoče se **„Nacijonalistično - socijalne fronte Jugoslavije"** (NSFJ) g. **Valentič** je nato med pritrjevanjem, zlasti mladine izjavil, da se NSFJ priključuje pokretu in smernicam, ki jih zastopa „Boj".

V imenu četnikov je imel krajši nagovor četnik **V. Kapus,** ki je poudarjal, da bo novo gibanje usmerjeno za svobodo duha, pa tudi za svobodo bratov, ki čakajo rešitve za mejami...

Idejne smernice pokreta.

O tem je govoril **član akcijskega odbora „Boja", urednik**

tov. Vladislav Fabjančič

med mestoma viharnim odobravanjem tako-le:

Bojni tovariši, državljani!

Včeraj je preteklo 5 let od onega velikega dne, ko je naš hrabri Kralj storil pogumno, zgodovinsko delo, s katerim je rešil našo s krvjo najboljših sinov ustvarjeno Jugoslavijo.

Ves narod je enodušno pozdravil to krepko, zdravo gesto in se zbral okoli svojega Kralja, rešitelja domovine. Krvava skupščina je bila osnažena, lažni parlamentarizem odpravljen, lažni parlamentarci poslani domov. Pred velikim tribunalom zgodovine so bile sojene in obsojene prav vse stranke brez razlike. Izenačen je bil cel narod. Delitev na strankarsko pripadnost se je nehala. Napovedan je bil nov čas.

Danes po petih letih čutimo vsi državljani brez razlike, kako škoda je bilo, da je veliko kraljevo zamisel podprlo sicer enodušno javno mnenje, da pa ni bilo organizacije najširših ljudskih množic, na kateri naj bi slonel novi režim.

Marsikaj bi bilo drugače, marsikaj bolje. Idealna zamisel bi se bila izpeljala v celoti, nepotvorjeno.

Veliki moralni kapital, ki ga predstavljajo bojevniki, oni, ki so v bojnem dimu dokazali svoje vojaške vrline, ta veliki moralni kapital je ostal v naši Jugoslaviji neizrabljen celih 15 let. To ni bilo v prilog državi, v prilog razvoju dogodkov. Danes je to vsem jasno.

Mi vojni dobrovoljci, katerih slavni organizaciji mi je čast pripadati, smo med prvimi začutili, da je **čas naše neaktivnosti minul.** Začelo se je novo gibanje med dobrovoljci cele države. Tudi mi vojni dobrovoljci v Sloveniji smo se zganili. Sestali smo se na konferenci svoje organizacije v Ljubljani, dne 24. oktobra lanskega leta in sklenili dati pobudo za ustanovitev velike Zveze vseh bojevnikov v državi.

Svoj korak smo utemeljili tako-le:

(govornik čita citat iz „Preloma", št. 1., članek „Dobrovoljska akcija", str. 4.).

Sporazum z ostalimi bojevniškimi organizacijami je bil prav lahak, saj nas vse vodi samo ena misel: „Kako pomagati narodu in državi".

Brez vseh težav smo izdelali skupna pravila, skupen idejni in akcijski program. Pravila so bila potrjena od merodajne oblasti. V naslednjem naj podam par glavnih točk iz njih:

Čl. 1.

„Združenje borcev Jugoslavije" je zveza bivših in bodočih vojakov na ozemlju Dravske banovine, zlasti vojnih dobrovoljcev, rezervnih častnikov, četnikov, bojevnikov in vojnih invalidov, kakor tudi sorodnih bojevniških, viteških in omladinskih skupin ter somišljenikov. Sedež združenja je v Ljubljani. „Združenje borcev Jugoslavije" se priključi skupni vsedržavni zvezi bojevniških organizacij z enakimi cilji.

Čl. 2.

„Združenje borcev Jugoslavije" je **nadstrankarski pokret za duhovno in stvarno pripravo narodne in državne obrambe ter za pospeševanje vsestranskega napredka celokupnega našega naroda.** V ta namen goji Združenje med svojim članstvom viteški duh tovarištva, ljubezni in zvestobe kralju, domovini Jugoslaviji in narodu; vzgaja članstvo v poštenosti, nesebičnosti in požrtvovalnosti; dalje goji zgledno medsebojno zaupanje, vzgaja neupogljive značaje, sposobne in trezne gospodarje, marljive kulturne in socialne delavce, budi v članstvu disciplino in borbenega duha ter pridobiva somišljenike za duhovni preporod širokih narodnih plasti v dosego socialne pravičnosti in spoštovanja etičnih in človečanskih načel.

Čl. 3.

„Združenje borcev Jugoslavije" **doseza svoj namen:**

1. s pospeševanjem gorenjih načel med članstvom in narodom;
2. s predavanji, sestanki, z zborovanji in manifestacijami, z družabnimi in drugimi prireditvami ter s tiskano propagando.
3. z utrjevanjem narodne in državne zavesti in edinstva;
4. s pravilnim obveščanjem javnosti o organizaciji, o problemih našega narodnega življenja, o nalogah Jugoslavije ter s pobijanjem krivih mnenj o našem narodu in državi, ki jih širijo po svetu sovražniki;
5. z razpravljanjem o sodobnih problemih, zlasti o kulturnih, gospodarskih in socijalnih vprašanjih;
6. z ustanavljanjem gospodarskih podjetij, dobrodelnih ustanov in z gradbo „Doma bojevnikov";
7. z vzdrževanjem kulturnih zvez z vsemi rojaki izven mej naše države v zagotovitev njihovega narodnega obstoja;
8. z negovanjem vzajemnega bratstva z vsemi slovanskimi narodi, zlasti v stremljenju po tesnejšem zbližanju južnih Slovanov, ter z gojitvijo prijateljstva z vsemi drugimi Jugoslaviji naklonjenimi narodi;
9. s sodelovanjem s prijateljskimi inozemskimi bojevniškimi organizacijami.

Iz vsega tega sledi jasno, da ima „Združenje borcev Jugoslavije" **vzvišene cilje, ki lahko povežejo v eno celoto ves narod,** doslej razbit in nesložen.

Sledi pa tudi, da imajo združene bojne organizacije **dolžnost** in pisano, potrjeno **pravico sklicevati** bojevnike vseh front, naše odslužene vojake, našo idealno borbeno mladino in vse druge poštene ljudi, jim tolmačiti program in jih združevati v veliko organizacijo, ki naj obseže vso našo širno Jugoslavijo, ki naj bo znanilka nove, velike dobe, lepših dni za vse Slovence, Hrvate in Srbe, za vse družabne sloje brez razlike, ki hočejo delati in ki imajo smisel za skupnost, za velike državne in narodne koristi.

Jugoslovanske bojne organizacije prešinja enotna vera, enoten duh in one imajo vsezmagujočo voljo, ki bo šla preko vseh križev in težav po začrtani poti v dobro Kralja, Naroda in Domovine.

Da, enoten je duh, ki živi v nas, enotni so pogledi na naloge Jugoslavije in dolžnosti bojevnikov.

„Združenje borcev Jugoslavije" **hoče,** da postani Jugoslavija pod žezlom narodne dinastije Karadžordjevićev močna, velika sila, ki bo združevela v enem bratskem sožitju vse Slovence, Srbe in Hrvate. Hoče, da se v svobodi zbliža, sprijazni, združi ves slovanski jug od skrajnih mej, kjer stanujejo Slovenci, pa do slovanskega Črnega morja. Zato s prav posebnim zadoščenjem pozdravljamo novo ero v razmerju med nami in Bolgarijo, kot jo je započel naš Kralj in mu spretno pomaga naš zunanji minister.

tov. Vladislav Fabjančič

Po svojih močeh bomo podpirali tudi stremljenje po bratskem sporazumu med vsemi slovanskimi narodi. goječ pri tem tradicijonalno prijateljstvo Jugoslavije z drugimi zvestimi zavezniki, da se zaščiti mir v Evropi in zagotovi tvorno sožitje narodov.

„Združenje borcev Jugoslavije" je trdno na braniku narodne svobode ter državne neodvisnosti in nedotakljivosti. Zato tudi ve ceniti našo **slavno narodno vojsko,** najboljše jamstvo za mir in svobodni razvoj države in ljudstva v delu in napredku. Brez močne in sposobne armade ni zagotovljenega miru; zato jo ljubimo, spoštujemo in ji bomo dali vse, kar od nas zahteva, da zamore v polni meri vršiti svojo nalogo. Z novim duhom, ki ga združeni borci Jugoslavije prinašamo v ves naš narod, pa bomo tudi mi vse storili za duhovno in stvarno pripravo narodne in državne obrambe, da bo Jugoslavija močna, da bo mirno zavetišče svojim državljanom, da jo bodo cenili in spoštovali prijatelji, da se je bodo bali sovražniki, da bo zagotovljena njena avtoriteta v svetu in bo dosegla v zboru držav tisto mesto, ki ji gre po njeni moči, njeni pripravljenosti in po enodušnosti njenega naroda.

Združenje borcev Jugoslavije je nadstrankarski pokret v dobrobit celega jugoslovanskega naroda in celotne države. Edinstvo naše mile Jugoslavije in njenega naroda nam je vrhovni zakon, ki mu je po ustavi čuvar sam naš modri Vladar. To povemu celemu svetu, zato, ker je to tako, ker nikdar ni bilo drugače, ker to stališče zavzemamo prav vsi pošteni Slovenci, ki vemo, da smo za vse čase na življenje in smrt zvezani z našimi brati Srbi in Hrvati in bi bil blazen tisti, ki bi drugje iskal skupno streho Slovencev kakor v svobodni Jugoslaviji.

Ne povemo pa tega zato, ker morda rabimo legitimacijo od kogarkoli, najmanj pa od onih mračnih elementov, kakršnih je bilo na našo narodno sramoto preveč med nami Slovenci že pod avstrijskim jarmom in kakršni tudi v naši svobodni Jugoslaviji niso utihnili. Nam ni do tega, kaj o nas mislijo posamezniki, ki jim je patriotizem in jugoslovanstvo kupčijska zadeva; ljudje, ki jim je vzor Judež Iškarijot, ki je za umazane srebrnike izdal Odrešenika človeštva. Najmanj pa se mi vojni dobrovoljci, ki smo s svojo krvjo ustvarjali Jugoslavijo, puščamo soditi od elementov, ki so se začeli delati Jugoslovene šele potem, ko je bila borba za Jugoslavijo končana, zmagovito izbojevana. Kje pa so prej bili tisti, ki hočejo tehtati nas borce? Na fronti v tresku granat jih nismo videli. Pojavili so se šele po bitki in nastopili, kot da je Jugoslavija delo njihovih rok. In vendar je

Jugoslavija nastala brez njihove krivde! Ko smo mi vsi tukaj zbrani borci krvaveli iz vsega svojega izmučenega telesa, so se oni skrivali doma in premišljali, kdo bo zmagal. V svobodni Jugoslaviji bi morali biti veseli, da jih nismo klicali na odgovor, ne pa da ovajajo, sodijo in obsojajo to naše pošteno, odkrito, žilavo slovensko ljudstvo, ki je eden najtrdnejših stebrov svobodne Jugoslavije, ki je navzlic njihovi zlobi državotvorno par excellence! Tistim, ki hočejo nas tehtati, velja: resnično vam povem, tehtani boste tudi vi in prelahki boste najdeni.

Povemo še, da kdor zaničuje svoj materinski jezik, tudi ne more ljubiti svoje domovine, njegov patriotizem je gola laž in hinavščina. Kdor prezira naš lepi slovenski jezik, ki so nas ga učile naše dobre slovenske matere, komur je napoti naša lepa kultura, naše visoko razvite kulturne ustanove, znanstveni in gospodarski zavodi, ta tudi naše skupne Jugoslavije ne ljubi, ker ubija njene sestavne žive sile, prijateljstvo in zaupanje med Jugoslovani. Ni tisti separatist, ki spoštuje in pomaga razvijati svoj slovenski kraj, ampak tisti, ki ga zaničuje in mu ovira razvoj. Zakaj vsak dober Slovenec je prav tako dober Jugoslovan, kot vsak dober Srb in dober Hrvat. Ni ga razumnega Srba ne Hrvata, da bi mislil drugače. Tisti, ki radi dolže Slovence hlapčevstva in robske vzgoje, tisti so sami hlapci med Slovenci in so nam sami skrajno sumljivi glede kakovosti njihovega jugoslovanstva in njihovega patriotizma. Kdor seje razdor in širi nebratstvo med Srbi, Hrvati in Slovenci, ta ne misli dobro naši državi, ta je tisti, ki širi plemensko mržnjo, ta je tisti, ki spada pod paragraf.

Te naše besede naj si zapišejo za uho nizki ovaduhi, ki si upajo zahrbtno zastrupljevati vodnjake in že pri rojstvu sumničiti naše Združenje borcev Jugoslavije, mu podtikati namene, ki jih nima, in mu vtikati v škorenj ideologijo, ki je lastna njim, ne nam.

Brez ozira na vse te napade pa pojde Združenje borcev Jugoslavije svojo začrtano pot in bo postalo železno ogrodje, na katerem bo trdno zgrajena naša skupna domovina, mogočna Jugoslavija. Mi se ne zavedamo, da bi karkoli storili, kar bi moglo izzvati proti nam kogarkoli, ki pošteno misli in pošteno hoče. Mi ne prinašamo sovraštva, marveč prijateljstvo vsem, ki so dobre volje. Če ne mislimo napadati, pa povemo, da se bomo braniti znali.

Bojni tovariši! Mi smo narodno gibanje, ki stremi za duhovnim, socijalnim in gospodarskim preporodom naroda in države ter konsolidacijo Jugoslavije. Mi prihajamo iz ljudstva, mi smo in ostanemo z ljudstvom; zato poznamo do dna miselnost našega naroda, zato bomo v stanu zavojevati srce tega naroda. In prav zato globoko spuštujemo vse konstruktivne sile narodnega življenja. Ena takih najmočnejših tvornih in ohranjujočih sil je **globoko versko čuvstvo** našega naroda. Mi to plemenito čuvstvo visoko cenimo in mu bomo vedno dajali vse spoštovanje. Vera, cerkev, duhovščina ima in bo imela v nas vedno le umevajoče prijatelje in spoštovalce. Zato tudi upamo, da bomo z božjo pomočjo svojo započeto pot skozi vse viharje nadaljevali vztrajno in neumorno, do zmagovitega konca: do uresničenja naših skupnih upov, do popolnega duhovnega in z njim gospodarskega preporoda Jugoslavije.

Naše poglede na gospodarsko in socijalno vprašanje so vam raztolmačili predgovorniki. Mi smo organizacija z globokim socijalnim čuvstvom, z umevanjem križev in težav vsega našega naroda, z živimi simpatijami zlasti za našega malega človeka, h kateremu tudi sami pripadamo. Brez rešitve kmečkega stanu, ki je hrbtenica celega našega naroda in države tudi ni napredka in procvita ostalih stanov. Brez zaščite in dela za naše pridno in sposobno domače delavstvo ni zagotovljena tudi bodočnost našega narodnega gospodarstva in osamosvojitev izpod tujčeve oblasti. Mi spoznavamo, da sedanji gospodarski sistem v svoji anarhičnosti končnoveljavno propada, zato zahtevamo smotreno, načrtno gospodarstvo na temelju sposobnih, pravilno usmerjenih in pravilno zastopanih stanovskih korporacij. Ker v novi dobi čakajo državo vedno večje naloge, se mora njen upravni, avtoritativni in moralni nivo povzdigniti, da bo mogla razvijati in voditi tvorne sile v korist celotnega našega naroda. Naš narod je pretežno kmečki, zato je agrarno vprašanje najvažnejši gospodarski problem Jugoslavije. Kmetu se mora zagotoviti gospodarski obstoj, potrebna je pravična ureditev agrarnih odnošajev, razmah zadružništva, kulturna povzdiga vasi in harmonično sodelovanje mesta in dežele.

Zastopamo načelo, da mora kapital služiti splošnosti in da obstoji naravna dolžnost in pravica vsakogar na delo, zato se borimo za socijalno pravičnost in zaščito dela ter proti negativnim pojavom sedanjega gospodarskega sistema, posebno pa proti brezposelnosti.

Mi združeni borci Jugoslavije smo konstruktivna organizacija; sebičnost, zavist in slavohlepje so nam tuja, zato smo radevolje pripravljeni na sodelovanje z vsemi drugimi poštenimi ljudmi v državi. Radi podamo roko vsem drugim društvom in organizacijam, ki so dobre volje in imajo pošten namen. Mi nismo zabavljači, marveč sejalci — če se razhudimo, je to pač zato, ker se moramo pri svojem poštenem delu braniti krivice. Mi prinašamo nov evangelij ljubezni in bratstva v celotni naš narod. Kdor je pošten in čist, se mu nas ni treba bati, ker bo našel v nas najboljše delavce za pravico in poštenje.

Mi smo pristaši konstruktivnega dela, ki zahteva red, odgovornost pred zakonom, delo v miru in državljansko disciplino. Zato tudi odklanjamo vsake avanture in pustolovske poskuse, marveč hočemo izbojevati naš pravični boj s svojimi idejami, s svojim delom, s svojo požrtvovalnostjo: s svojim vzgledom.

Končno, pa ne najnazadnje — saj vemo, da zaključne besede ostanejo najbolj v spominu — se obračamo na našo

mladino,

nositeljico napredka in življenjske dinamike našega naroda. Njej, ki preživlja danes bridkosti brezposelnosti in neutešene volje do uveljavljenja, moramo dati dela, moramo ji odpreti pot na vsa polja javnega udejstvovanja ter jo pritegniti h konstruktivnemu stvarjanju. Združenje borcev Jugoslavije, občestvo ponosnih mož, ki so v bojni preizkušnji izkazali svoje moštvo, svoje viteštvo, neustrašenost, plemenitost in tovarištvo, kliče našo borbeno mladino v svoje vrste pod svoje prapore, ki ji bodo odprli pot v življenje, v borbo in v zmago, pod prapore, pod katerimi se začenja nova doba v zgodovini Jugoslavije.

Po Fabjančičevem govoru je veličastno zborovanje zaključila godba s himno „Hej Slovani", ki so jo peli tudi zborovalci.

Ob eni popoldne je tov. Kuster objavil: „Zbor je končan!"

Časopisni glasovi o shodu.

„Akademski glas" (14. I.) piše v uvodniku pod naslovom **„Zdrav pojav"**:

„V nedeljo smo slišali v unionski dvorani odločne, skoro bi dejali v današnjih dneh drzne misli. Stari borci s krvavih poljan so se zbrali, ker so začutili nujno potrebo, zaklicati naši dobi memento.

Registriramo ta pojav, ki ga imenujemo zdravega, iz več razlogov. Po svojem vehementnem proboju v javnosti kaže neko mladostnost, torej spontanost, ki je sicer lastna mladostni ekspanzivnosti. V skoraj revolucionarni obliki se je pojavila nova misel, obliki, ki je danes mlademu človeku nekako blizu. Toda oblika je končno zunanjost, ki sama današnji akademski mladini ne zadostuje, zakaj ona gleda preko oblik tudi globlje, kritičneje.

— — — — — — — — — — —

Pokret borcev s krvavih poljan, ki se je z nedeljskim zborovanjem predstavil slovenski javnosti, nam vzbuja veliko upanje."

(„Akademski glas" izhaja v Ljubljani vsak teden. Naslov: Gruberjevo nabrežje 16. — Ček. račun št. 16.465. — Mesečna naročnina za akademike 5 Din, za druge 6 Din. — Organ naših akademikov. Priporočamo. Op. ur.)

„Domoljub" (10. I.):

„Kongres je v vsakem oziru prav lepo uspel."

„Kmetski list" (10. I.) prinaša v uvodniku z naslovom **„Za poštenje"**:

„Na zborovanju Z. b. v Ljubljani, o katerem poročamo na drugem mestu, so vsi govorniki naglašali, da je največje zlo , ki nas še vedno tare, strahovita korupcija in nepoštenje v javnem življenju. Burno pritrjevanje množice tem besedam govornikov je dokaz, da so govorniki zadeli v živo ter da ves narod čuti, da smo prišli z delom obnove šele na polovico pota. Zlo korupcije in nepoštenja pa je žalibog tako globoko zajedeno, da bo treba združiti vse sile, da to zlo zatremo in da uveljavimo na celi črti zopet javno moralo in poštenje."

V članku **„Bojne organizacije so govorile"** piše ista številka „Kmet. lista":

„Za čiščenje v javnem življenju. — Boj korupcijonistom in izkoriščevalcem države. — Podoba je, da se pričenja v naši ožji domovini po dolgem mrtvilu novo življenje. Vse, kar je že dolge mesece in leta tlelo v srcih in dušah ljudi, a ni moglo prav na dan, se je polagoma razžarelo v močan ogenj, čigar plameni z neugnano močjo silijo na dan...

Združene bojne organizacije so zborovale v nabito polni dvorani hotela „Union" v Ljubljani." (Sledi poročilo in tale zaključek:)

„Izvajanja govornikov je tisočglava množica pozdravljala z burnim odobravanjem in videlo se je, da je šlo odobravanje ljudem res od srca. In to je dobro znamenje, kajti s tem so ljudje dokazali, da kljub vsem zaprekam še vedno jako budno zasledujejo razvoj našega javnega življenja. Ljudje kar čutijo, da je začela pihati ostrejša, sveža sapa (podčrtano v izvirniku, op. ur.), ki utegne marsikaj odnesti, kar ni pravega in zdravega."

Mariborski **„Razgled"** (13. I.) v članku „Ljubljansko pismo":

„...Kdo je manifestiral na tem zboru? Ljudstvo! In kaj so povedali govorniki? To, kar misli, čuti in hoče ljudstvo, zato so ti govori tudi vzbujali tisočeren odmev po vsej domovini.

Veličastna manifestacija slovenskega ljudstva za kralja in državo je bil ta zbor, obenem pa tudi porazna obsodba.

Prijatelj, škoda, da se nisi mogel udeležiti tega zbora, da bi videl može, ki so se jim oči iskrile v patriotičnem navdušenju, a se jim tudi zalivale s solzami bolesti, ko so govorniki slikali današnje razmere, ki so privedle tako daleč, da na zemlji jugoslovanski njeni rodni sinovi lačni in strgani hodijo okoli, iščoč kruha in dela, tujec pa si na tej zemlji pase trebuh in polni žepe.

Ne! Tem razmeram je treba napraviti z vso odločnostjo konec. In zato se zbira danes ljudska armada, ne nasilna, marveč mirotvorna, delavna armada, se zbira okrog svojega mirotvornega, delavnega kralja in voditelja, da se pod praporom njegove velike ideje loti dela popolnega preloma s preteklostjo in popolne prenovitve Jugoslavije. —

Armada borcev Jugoslavije je na pohodu, armada vseh dobrih patriotov, armada pozitivnega, konstruktivnega dela, armada vseh tvornih ljudskih sil — kdo bi se ji mogel zoperstaviti? Kaj jej preprečiti zmago?

Ki so modri in pošteni, bodo korakali v naših vrstah: ki so v preteklosti delali napake, imajo zdaj še priliko jih popraviti; ki so nespametni in zaslepljeni — tisti pa naj se pazijo, da ne bo stopala naša noga preko njih trupel...

Kralj in narod! Pod tem geslom se zbiramo na delo, ki ga bomo z božjo pomočjo — kakor je lepo rekel tovariš Vladimir Fabjančič na manifestacijskem zboru, — tudi dovršili."

Ponedeljski **„Slovenec"** (8. I.) prinaša v uvodniku pod naslovom „Zborovanje združenih borcev" obširno poročilo o shodu. Med drugim pravi:

„Današnji zbor združenih bojnih organizacij je bil v resnici pomembnejši kakor pa mnoga enaka ali podobna zborovanja v zadnjem času. Na tem zboru smo slišali marsikatero resnično in bridko besedo, ki je seveda nujno morala povzročiti burno odobravanje vseh številnih navzočih poslušalcev. — — — — Današnje zborovanje v veliki unionski dvorani je bilo dobro obiskano, dvorana je bila natlačeno polna. Veliko ljudi je prišlo na zborovanje tudi z dežele.

Lojze Kuhar:

Dolžnost elite.

Le tisti kaj dosežejo v zgodovini in v življenju, ki **hočejo** kaj doseči in ki tudi **vedo,** kaj hočejo. To je v življenju narodov resnica, ki v razdobju tisočletij še nikoli ni bila zanikana in ki mora biti zvezda-smernica vsakega pokreta, ki hoče preživeti ure prvih navdušenj.

Stoletja je poljski narod hotel, contra spem speravit, proti vsakemu upanju je še vedno upal, ko ga navidezno več ni bilo, je upal še vedno, vzdržal je, prebil je razvaline, kot se skozi kupe ruševin zmagovito prepije travica, vzklila iz zrna, ki nikdar ni hotelo umreti. — Dolga stoletja so ležala na zgodovini češkoslovaškega naroda, čas in zgodovinske neprilike so pridno zabrisavala spomine na nekdanjo veličino, toda žerjavice upanja, ki ni in ni hotelo ugasniti, niso mogle zadušiti.

In ravnotako lahko zasledujemo v naši zgodovini razdobja veličine, ki so jim sledile dobe razpadanja, ki pa nikdar niso mogle umoriti žive želje po življenju, ki je navdihovala davne rodove in se je prenašala od rodov do rodov kot edina a najsvetejša dediščina naše narodne zgodovine: želja po življenju, želja po narodnem izživetju, želja po svobodnem razmahu vseh kulturnih sil v svobodnem domu. Drugi narodi imajo svoje tradicije, ki vežejo sodobnost z davno prošlostjo. Mi vsega tega nimamo, imamo pa to nam edinstveno živo reko nevklonljivega hotenja in upanja, ki se pretaka po stoletjih naše zgodovine.

Leto 1918., ko so se zbirali, družili in bratili jugoslovanski rodovi po gigantičnem osvobodilnem boju, je en takšen velik vrh v naših naporih. Eden najvišjih brez dvoma. Leto 1918. je morda največji praznik našega narodnega hotenja, ki je poplačal vse s krvjo pomešane upe dolgih vrst jugoslovanskih rodov, ki so se pehali pred nami za zarjo svobode. Morda bi bilo prav, če bi se pomaknili dalje proč od tega datuma, ker bi iz daljše perspektive lepše videli in boljše razumeli pomen in veličino zedinjenja jugoslovanskega naroda kot zaključno stopnjo v stoletja trajajoči verigi upanja in tveganja za ideale narodne svobode. Morda bi bilo tudi treba, da vsaj za hip doživimo, da bi tega triumfa sploh ne bilo, ker v pomanjkanju šele bi znali vrednotiti to, kar sedaj že imamo, ne po svojih zaslugah, ampak po velikih investicijah krvi in dela dedov in pradedov, ki niso dopustili, da bi v naši krvi kedaj utihnila želja po svobodi.

S tega vrha ne smemo nikdar več doli! Vsaj to se sme zahtevati od nas dedičev velike volje, da ne zmanjšujemo vrednosti tega, kar smo prejeli, da nas ne bo zadel očitek, da smo zapravili dom, ki so ga z znojem in s krvjo zgradili naši predniki. Kot kmetski narod prenesimo na območje domovine ono ljubezen, ki jo ima vsak kmet do svoje rodne zemlje. Z vsako pedjo svoje zemlje je življensko vezan, z vsakim kvadratnim metrom svoje domovinske zemlje se povežimo s žilami svoje krvi tako, da bo naša skupna domovina prešla iz naših rok neokrnjena v roke potomstva, ki prihaja v življenje in v udejstvovanje. Ne posušimo reke hotenja, ki se je valila skozi stoletja naše zgodovine.

To so naloge, dolžnosti vseh! Toda oni, ki so se, gnani od večje ljubezni, nekako izločili iz mas, da bolj ljubijo, več delajo in tudi več trpe za veličino domovine, se ne smejo leno zadovoljiti s takim minimalnim programom narodnega udejstvovanja, da obdrže to, kar so prejeli. Elita mora iti naprej z vzgledom, elita mora voditi, elita mora biti očiščena vsake lakomnosti po osebnih koristih, ona mora biti naravnost apostolska z maksimalnim programom ljubezni, požrtvovalnosti in nesebičnosti v službi domovine. V službi domovine na zunaj in na znotraj!

Kajti kot narod med narodi, kot član družine narodov, mora tudi naš narod, če hoče naprej, biti konsolidiran na znotraj in na zunaj. Elite imajo skrbeti tudi za to, da se sijaj rojstnega doma utrdi tudi v mednarodnem življenju.

Kdo ima prav za prav nalogo, konkretno nalogo, da skrbi za moč in ugled domovine v svetu? Narodne vlade pravimo, in se s tem že izgovarjamo, kot da bi si hoteli prati roke. Da, toda kaj pomagajo vsi napori narodnih vlad, kaj pomagajo vsa še tolikanj hvalevredna stremljenja vlad po konferencah in pri mednarodnih pogajanjih, kaj pomaga še tolika borbenost in nadarjenost predstavnikov države na mednarodnih toriščih, ako jih ne podpirajo, ako jih naravnost ne vodijo disciplinirana in poučena javna mnenja! Ako ne morejo vsikdar računati na oporo javnega mnenja, ako se ne morejo oslanjati na strnjeno

podporo celokupne volje domačega ljudstva. Javno mnenje, to so v mednarodni politiki perutnice, s katerimi poletiš proti daljnim visokim ciljem. Najbolj kvalificirani diplomat in zunanji minister je brez tega podoben obrezanemu ptiču, ki sanja o višinah in daljinah, ki pa jih nikdar doseči ne more. Za uspehe in za neuspehe v zunanji politiki niso vedno odgovorni le „odgovorni krogi", ampak tudi javno mnenje, ki se ni vedno jasno izrazilo, ki ni nudilo dovolj opore, ki ni v kritičnem trenotku zavzelo jasnega stališča in narobe. Nekdaj so nezreli ljudje seveda mislili, da je mnogo boljše kretati se v mednarodni politiki, ako ne čutiš „okovov javnega mnenja". To je bilo, a to ni naše stališče in ne sme nikdar postati. In elite, kjerkoli se pojavljajo in reklamirajo zase pravico do večjih žrtev — kajti elitnih čet, ki bi iskale same sebe, ne maramo — imajo neodložljivo dolžnost, da ravnotako v notranji, kakor v zunanji politiki to javno mnenje, ki naj bo nosilec narodne veličine na zunaj, ustvarjajo, kjer ga ni, da ga usmerjajo, kjer tava v nejasnostih, da ga korigirajo, če je zašlo na stranpota, a vse po nedotakljivih načelih, ki jih je krščanska etika postavila za organizacijo mednarodnega sožitja.

Če torej hočemo — in ni dvoma, da bi hoteli —, da bo leto 1934. leto našega narodnega procvita v družini narodov, potem je skrajni čas, da se v našem narodnem mnenju ustvari pravo razpoloženje za to, in je torej tudi skrajna ura, da se naše elite, ne v kakšnem praznem napuhu, ampak v svesti si svoje polne odgovornosti, spravijo na delo, da javnemu mnenju dajo smer! V novem letu se ne sme več pripetiti, da bi neka polenjena, brezbrižna, naj-bo-kar hoče-javnost z napol mižečimi očmi od daleč opazovala zunanjepolitične dogodke, ki tičejo naše domovine. Niti se ne sme več ponavljati, da bi neke napihnjene in napuhnjene, sebične in neinteligentne manjšine kjerkoli v svetu izvajale samovlastne nadvlade mimo omrtvelih javnih mnenj. Naloga elit, ki so si dale za življenjski cilj, da gradijo dalje tam, kjer so naši dedi nehali, je, da poženejo kri po žilah našega javnega mnenja, da vzvalovijo energične toke, ki se jih bodo narodne vlade s pridom posluževale, kadar bodo izven meja domovine branile njene interese. Da dajo smer in vzbudijo hrepenenje in hotenje, ki nas bo neslo v tej smeri naprej. Prelomiti je treba radikalno z mnenjem, da naše javnosti ne zanima naša zunanja politika, prelomiti je treba tudi z mnenjem, da sme vsakdo pri omizjih dajati smernice za najsvetejšo bitko, ki jo moramo biti v čast države. Naš dom bo velik v svetu, kadar se bo lahko reklo, da je naša zunanja politika le organičen izraz hotenja, ki polni vsa srca našega ljudstva. Elite, kje ste? Evo vam ledine, ki čaka oračev. Nesebičnih, vztrajnih in apostolskih.

Gospodarski prelom.

Šifrar Adrej, zadružni revizor:

Naše zadružništvo — zenica v našem očesu.

Zastoj v kroženju denarja po naših kreditnih zadrugah in ostalih denarnih zavodih je šele pokazal, kako globoko je prepleteno vse naše gospodarsko dogajanje z našim denarništvom, posebno še vse gospodarsko in kulturno dogajanje podeželja s kreditnimi zadrugami.

Ko se zbiramo, da odločno krenemo v smer naše boljše bodočnosti, moramo dodobra pretehtati vse one ustvarjajoče sile, ki jih je treba pritegniti, ohranjati in jačati za naš skupni napredek. Pri tem se dobro zavedamo, da je zlasti pri malih, mladih narodih in državah spraviti v pokret, v gibanje, v smotreno sodelovanje vse produktivne sile najširših plasti naroda.

Naše zadružništvo je skozi šest desetletij vršilo to pionirsko dolžnost, da je v zadnji hribovski vasi iskalo in vzgajalo take pojedince, ki so bili dostopni preko svojega najožjega osebnega interesa sodelovati v gospodarskih jedinicah, ki so imele namen, gospodarsko in nravno dvigati cele skupine na podlagi medsebojne vzajemnosti in samopomoči. Takih pojedincev je vedno več. To so tisti novi ljudje, ki so najbolj dozoreli za našo novo dobo, ki podreja korist posameznika koristi celote. Dočim se nevzgojena večina koristim celote podredi le prisilnim potom, je zadružništvo vzgajalo svoje rodove ravno v prostovoljni disciplini in zdravi opredelitvi med svobodnim udejstvovanjem za osebni račun in med udejstvovanjem za skupne koristi.

Zato v tej novi dobi nikakor ne smemo prezreti teh temeljnih vidikov, ki so služili vzgoji zadružništva, in nam mora biti na tem, da zaklad, ki ga predstavlja zadružništvo po svoji materijelni moči, zlasti pa tudi po solidaristični usmerjenosti svojega članstva, dvignemo in ohranjamo. V zadružnih vrstah bomo dobili najzdravejši in najsposobnejši element za naše udejstvovanje.

Val krize in zbeganosti, ki je zajel cel svet, niti našemu zadružništvu ni prizanesel. Valutarna negotovost, padec kmetijskih cen in ne malo demagoško obravnavanje teh vprašanj je porušilo ravnotežje med pritokom novih vlog in dvigi, med vračanjem posojil in potrebo po novih kreditih.

Z uredbami najnovejšega datuma je nastopilo potom obojestranske zaščite tako dolžnikov kot zavodov začasno ravnotežje, ki se bo pa odvijalo v smeri likvidacije enega zavoda za drugim, ako se nam ne posreči spraviti do delovanja gonilnega motorja vsega denarništva, ljudskega zaupanja. Glavni pogoj za to je, da se obstoječa zakonodaja dopolni v vseh onih točkah, v katerih je to že predvideno, da pridemo do popolne pravne jasnosti in pravne varnosti. Nadaljni korak je, da zadružništvo samo temeljito preišče lastne obisti, da energično pokoplje mrliče in ozdravi bolnike na podlagi svojega temeljnega principa vzajemnosti. Pri tem očiščevanju mora doseči, da izvzame od zaščite vse tiste pojedince, ki so svoje položaje na upravah zavodov zlorabili za prekomerno lastno gospodarsko ekspanzijo, da vse to privzeto premoženje vrnejo zadružni skupnosti. Za nadaljno poslovanje mora izločiti vse one poslovne vidike, ki so se izkazali kot nezdravi. Nato pa more in mora preiti na podvojeno gospodarsko in vzgojno delo, da celokupni javnosti pokaže na strahotne posledice, če ta pripomoček našega gospodarskega napredka in obstoja sami z nadaljnjim nezaupanjem uničimo. Obnoviti mora s tem zdrav denarni obtok, zdravo kreditiranje ter zaloge za vlagatelje v potrebi.

Gotovo je v zadregi za boljši izhod zaščita velika pridobitev za kmeta, a to zaščito si mora ogledati z vseh strani, da se ne pretvori v danajski dar. Ne sme jo zlorabljati tako, da mu vzame kreditno sposobnost, gospodarsko veljavo in poštenje. Zaščita naj bo skrajna meja pomoči, ko vse drugo odpove. Smatra naj se pa vsekakor samo za prehoden pojav. Iskati nam je najprej trajne ureditve odnošajev med upniki in dolžniki, med zavodi in vlagatelji, predvsem pa med glavnima producijskima faktorjema, kmetijstvom in industrijo, kar je povezano z boljšo splošno organizacijo gospodarstva.

Na eno vodilnih misli pri delu na ohranitvi in obnovi našega zadružništva bi še opozoril in to na misel, da je naše kreditno zadružništvo, pa naj je zraslo iz kateregakoli izhodišča, tako tesno zvezano z našim gospodarstvom, da predstavlja gospodarsko moč vsega naroda. Zato nas ne sme nikakoršno politično sektarstvo zapeljati k spodkopavanju zadružništva vsled starih političnih računov. Naš pokret bo vsaki taki raboti, kjerkoli bi se pojavila, odločno zastavil pot. Delal bo v tem kot v ostalih vprašanjih na zdravi koncentraciji vseh pošteno mislečih in delavoljnih zadrugarjev in zadrug.

Fr. Kafol:

Kmetje - borci, na plan!

Mejnik je bil postavljen v nedeljo, 7. januarja t. l. v veliki dvorani Uniona za vse naše narodno udejstvovanje. „Živeli borci!" se je razlegal navdušen glas tisočerih zastopnikov vseh stanov. Združeni borci Jugoslavije, to so vsi oni, ki so se udeležili svetovne vojne ali pa so služili v Jugoslaviji. Zborovalci borci so povedali naši javnosti, kar jim leži na srcu. Poudarjali so, da se današnji gospodarski sistem nahaja v razsulu, da novi časi zahtevajo novih poštenih ljudi itd. Napovedali so neizprosen boj vsem špekulantom, sebičnežem in izmozgavcem našega poštenega in delovnega naroda. Naš kralj je sicer pred 5. leti zavrl njih pogubonosno delovanje, ki je upropastilo skoraj državo, ali strankarska žilica nekaternikov si ne da miru; njih škodljivo delo se nadaljuje in ga narod z gnusom obsoja.

Dovolj je teh zlorab! Stoj, ti lažiprijatelj! Ljudstvo se v polni meri zaveda resnosti težkih časov. Popolnoma je prepričano, da tako ne more iti dalje. **Zato navdušeno pozdravljajo tudi kmetje ta pokret, ki, kakor goreč svetilnik preprostega človeka-poštenjaka, napoveduje boj zlobam in krivicam. Gibanje poštenjakov, ki je nastalo z edino željo, pomagati narodu in državi pod vodstvom našega kralja, zamore edino prinesti koristi in rešitev iz te zagate.** Pokret se je rodil v dobi težke gospodarske stiske, ki je narod pahnil v velike preizkušnje in obubožanje, kar velja posebno za našega kmeta in delavca, ki predstavljata pravzaprav naš narod.

Kmetsko ljudstvo hoče očuvati svojo bitnost, zlasti svoje poštenje in moralo kot zlati zaklad. „Prelom" je glasilo, ki bo skrbelo, da ne zaidemo v stranpota, ozroma da ne nasedamo raznim izkoriščevalcem. Borci so se zbrali v zbor, kakor nekdaj naši predniki proti plemenitaškim zatiralcem pod vodstvom Matije Gubca, Gregoriča itd., kakor tudi tedaj, ko so treskale granate in bombe v strelskih jarkih. Pripravljeni bodimo tudi na borbo, ki naj prinese iztrebljenje vseh kmetskih lizunov, laži-prijateljev, bahačev in spekulantov, ki so pri nas mnogo pripomogli do teh slabih časov. Naša država, kot kmetska država, ne bi občutila gospodarske krize tako kakor industrijske države, ako bi se pri nas vodila zares prava gospodarska politika.

Kmetje, ako vam je pri srcu vaša družina, vaša kmetija in domovje, strnite se v tesne vrste pravih kmetskih borcev! Tarnanje, obupavanje, omahovanje in godrnanje čez slabe čase in razmere nam ne bo koristilo. Kdor se obotavlja in malodušno okleva v teh resnih časih, mu ni pomoči. **Nikdar bi se malodušnost tako ne maščevala nad kmeti kakor dandanes, ako se ne bodo zavedali svojega stanu in svojih pravic.** Kmet hoče mir in red v državi. Številni kmetski zastopniki, ki so skozi dolgo vrsto let obljubljali kmetu zlate čase, niso ničesar bistvenega doprinesli za izboljšanje razmer na naši vasi.

Gospodarski voz je zagazil v blato; težko ga bo iz njega izvleči. S skupnim naporom vseh pravih gospodarjev našega naroda, s kmetskimi borci na čelu, se edino lahko reši zavoženo gospodarstvo. **Po dosedanjem delu naj se ocenjuje vsakogar, ki stopi v vrste borcev; vse drugo je postranskega pomena. Kdor hoče delati za lasten žep, ne spada v vrste borcev. Kmetje-borci, ki ste steber države, v zbor! Zaupajmo v Boga in samega sebe, na lastno pamet, kmetsko pest in kmetsko moč ter napovejmo neizprosen boj vsem izkoriščevalcem in zatiralcem naroda!**

Združene bojne organizacije.

Dobrovoljski vestnik.

Na vseh občnih zborih naše organizacije zadnjih let je prihajala do izraza težnja vsega članstva, da dobrovoljci poživijo svojo delavnost v javnem življenju. To prizadevanje se je sredi minulega leta vedno bolj zgoščalo. Ob priliki poseta predsednika Glavnega odbora Lujo Lovrića, podpolkovnika v rezervi koncem septembra je prišlo do zaključka, da se pokrene to gibanje s strani same organizacije, da dobrovoljska ideja ne zamre s samimi aktivnimi člani, ne da bi bila dovolj usidrana v narodu, zlasti v mlajši generaciji.

Ker so bile priprave v naši banovini najbolj dozorele, je Glavni odbor dal svoj pismen pristanek za to, da se gibanje začne najprej pri nas.

Radi naše maloštevilnosti za oživotvorjenje našega programa smo si bili na jasnem, da moramo pridobiti za sodelovanje še druge bojne organizacije, kar je prišlo do izraza v resoluciji širšega sestanka 24. oktobra, objavljeni v prvi številki „Preloma". Na našo inicijativo se je zbral akcijski odbor po treh članov vsake organizacije, ki se je odločil za ustanovitev Združenja borcev Jugoslavije — „Boja", izdelal pravila ter poskrbel za njihovo odobritev.

Dne 19. decembra se je vršil izredni občni zbor našega društva, ki je odobril vse predpriprave in sklenil pristop k Združenju borcev Jugoslavije kot kolektiven član.

Soglasno so bili izvoljeni v osrednji izvršni odbor sledeči delegati: Kuster Avgust, Vidmar Stane, Fabjančič Vladislav; kot namestniki: Šifrar Andrej, dr. Meršol Valentin, Engelsberger Viktor; kot člani banovinskega odbora: Krulej Ernest, Dr. Mastnak Lavo, Žagar Joco, Mravlje Milan in Habe Anton, kot namestniki Gorečan Franc, Dr. Kambič Mirko, Batagelj Anton in Grafenauer Franc. Do končne sestave skupnih odborov bo prišlo, ko bodo tudi druge včlanjene organizacije prijavile svoje zastopnike.

Dne 6. januarja se je vršil 15. redni občni zbor našega društva ob veliki udeležbi članstva. Po uvodnih besedah predsednika Lorgerja so prisotni počastili spomin v preteklem letu ponesrečenih tovarišev Banda Marka in Lušina Antona. Odposlana je bila vdanostna brzojavka Nj. V. kralju. Po poročilih upravnenega odbora in nadzorstva se je prešlo k volitvam. Izvoljen je bil z malimi spremembami dosedanji odbor.

Nato se je obravnala 6. točka dnevnega reda: Poročilo o „Združenju borcev Jugoslavije", ki je bilo po enourni živahni razpravi sprejeto z velikim odobravanjem.

Pri slučajnostih se je med drugim načelo vprašanje koroških dobrovoljcev. Ker po naših pravilih ne morejo vstopiti v naše društvo, naj ustanovijo svoje lastno društvo in tako vstopijo kot kolektiven član v Združenje borcev. Ob tej priliki se je naglašalo, da morejo biti redni člani našega društva vsi oni dobrovoljci, ki so se borili v katerikoli zavezniški vojski do prevrata. Zato uverenje ni pogoj za naše članstvo, ker velja za izdajanje uverenj ožji kriterij. Vsled tega se posebno z ozirom na naše poživljeno delovanje pričakuje, da bodo obnovili svoje članstvo svoječasno sprejeti člani in taki dobrovoljci, ki še niso bili včlanjeni.

Poročalo se je, da je izredni občni zbor sklenil v tekočem letu nabaviti društveno zastavo, ki naj bi ob slovesnih prilikah povzdignila naše sodelovanje. Upeljejo se redni mesečni sestanki vsako prvo sredo v mesecu ob 20. uri v gostilni tov. Krečiča, Vidovdanska c.

Razpis za izdelavo dobrovoljske spomenice in spominske svetinje. Glavni odbor Zveze vojnih dobrovoljcev v Beogradu, Molerova 24, je objavil razpis, ki se ga lahko udeležijo vsi jugoslovanski umetniki. Nagrade so za svetinjo Din 2.000 in 1.000, za spomenico Din 1.500 in 500. Osnutke je predložiti do 14. febr. t. l. Natančnejše podatke daje Glavni odbor.

Članom „Boja“ in prijateljem. Po deželi in tudi po mestu trosijo nasprotniki razne izmišljene vesti. Raznašalce takih izmišljotin takoj prijavite **„Združenju borcev Jugoslavije“**, Ljubljana, Šentpeterska kasarna — (Údruž. vojnih invalidov).

Mnogi pristaši sprašujejo, kdaj se bo tu ali tam priredil shod ali ustanovila organizacija. Združenje dela po načrtu. Vse pride na vrsto. Za pojasnila se obrnite najbolje osebno na Združenje.

„Združenje borcev Jugoslavije“ v Ljubljani sprejema stranke in daje pojasnila vsak delavnik od 15. do 17. ure, ob nedeljah pa od 10. do 12. ure v šentpeterski vojašnici v prostorih Udruženja vojnih invalidov. Telefon 3040. — Sprejema dežurni član akcijskega odbora.

Dopisnikom in čitateljem. Vsled preobilice nakupičenega gradiva je moralo tudi v tej števiki izostati mnogo člankov in dopisov. Dopise z dežele bomo začeli prinašati s prihodnjo številko. Vsi dopisi morajo biti kratki in jasni. Osebni napadi morajo izostati.

Uredništvo.

Zveza bojevnikov, skupina Trnovo je imela preteklo nedeljo dopoldne svoj občni zbor. Zanimanje za Zvezo dokazuje lepa udeležba članov, ki so napolnili vse prostore Sokličeve restavracije in dejstvo, da je pristopilo 60 novih članov. Potek občnega zbora, na katerem so poročali predsednik tov. Stanko Florjančič, tajnik Bizovičar, blagajnik, revizor Kramer, je bil vzoren. Skupščina je sprejela potrebne spremembe pravil in izvolila v novo društveno upravo predsednikom tov. Slanovca, v odbor pa tov. Ložarja, Škodlarja, Jakopina, Bizovičarja, Kačarja, Murovca, Pelca, Majheniča, Vrabca, Šetino, Sokliča, Kramarja in Kalina. — Občni zbor so pozdravili zastopniki tov. organizacij Bojevnikov za Moste Rozina, Št. Peter Wagner, Ljubljano Šimenc, dalje Gajša in za J. Nac. Soc. fronto g. Zidar. Načelno so izpregovorili o pokretu in njegovih nalogah še tov. Florjančič, Slanovec, Matičič in Rosina. Novemu odboru in vsej skupini želimo, da bo krepko napredovala v bodočem delovnem letu in izpolnila nade, ki jih je očrtal njen občni zbor, ki je bil prava manifestacija bojevniške volje in solidarnosti.

Pravila Združenja Borcev Jugoslavije („Boj-a“).

(Čl. 1—3 glej na str. 5.)

Čl. 4.

Praktična sredstva.

Svoje naloge rešuje Združenje:

a) z lastnimi silami in sredstvi;

b) v zvezi z organizacijami in društvi, ki zasledujejo podobne cilje.

Čl. 5.

Gmotna sredstva.

Gmotna sredstva združenja: podpore, dohodki loterije, gospodarskih podjetij in ustanov, izdajanje knjig, periodičnih publikacij, drugih tiskovin itd.

Čl. 6.

Članstvo.

Članstvo Združenja borcev Jugoslavije je kolektivno in posamezno. Kolektivno morejo vstopiti v Združenje organizacije in združenja bojevniškega in viteškega značaja na področju Dravske banovine, kakor tudi posamezne skupine bojevniških, viteških ali omladinskih organizacij, ki delujejo v duhu pravil Združenja in jih sprejme v članstvo Osrednji izvršni odbor.

Posameznike more sprejemati v direktno članstvo Združenja Osrednji izvršni odbor, ako jim ni mogoče vstopiti v kako Združenju kolektivno priključeno organizacijo ali skupino.

Člani so redni, podporni, častni, ustanovni in dobrotniki. (Dalje prihodnjič.)

Hitite s poravnavo naročnine. Kdor se ne misli naročiti na „Prelom“, naj list vrne po pošti z označbo „Nazaj“. — Današnja številka stane v kolportaži izjemoma 2 Din, ker ima dvojen obseg.

NAŠIM SOMIŠLJENIKOM!

„Prelom“ zastopa ideje „Združenja borcev Jugoslavije“. Zvest načelom združenja mora odklanjati subvencije in podpore s strani ljudi in podjetij, ki niso neoporečni v moralnem in nacionalnem oziru. Vzdržuje se z lastnimi sredstvi in žrtvami čistih borcev za poštenje in pravico.

Da pa se list lahko razvije in izpopolni, da se lahko vzdrži vkljub vsem pritiskom in uspešno dobojuje začeti boj, se obračamo na vse tovariše in somišljenike s pozivom, da prispevajo po svojih močeh za naš tiskovni sklad. Želimo, da se odzovejo temu pozivu vsi tisti in sicer samo tisti prijatelji „Preloma“ in pokreta Združenih borcev, ki se zavedajo, da s svojim prispevkom niti malo ne morejo izpremeniti idejne smeri „Preloma“. Brez žrtev ni uspehov. Vsak prispevaj po svoji moči, naj se pokaže sila pokreta v požrtvovalnosti pristašev. — Dosedanjim darovateljem v tiskovni sklad pa naša najtoplejša zahvala za globoko umevanje važnosti pokreta in „Preloma“.

Konzorcij „PRELOMA“.

Priporoča se
KAVARNA
‚EVROPA‘
A. Tonejc

Tiskovine naročajo borci samo pri
J. BLASNIKA NASL.
Univerzitetna tiskarna, litografija in kartonaža d. d.
Ljubljana, Breg 10-12

Gradbeno podjetje in tehnična pisarna

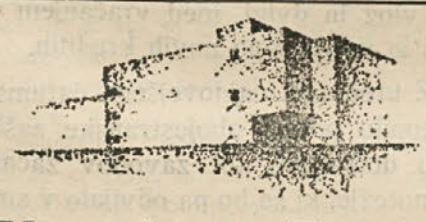

Miroslav Zupan
stavbenik, zaprisežen sodni izvedenec
Ljubljana
Poštni ček. rač. št. 12.834. — Telefon štev. 2103.

Beton, železobetonske vodne zgradbe, arhitektura ter vsakovrstne visoke zgradbe itd. — Sprejemanje v strokovno izvršitev vseh načrtov stavbne stroke. — Tehnična mnenja. — Zastopstvo strank v tehničnia zadevah.

Oglasujte v „Prelomu“ in naročajte naš list, ker s tem podpirate dobro stvar!

Vsled preselitve trgovine
odprodaja blaga z 20% popustom
pri Stanko Florjančič, trgovina z železnino Sv. Petra c. 35
Ne zamudite ugodne prilike! Telefon 21-63 Ne zamudite ugodne prilike!

F. HREHORIČ
MANUFAKTURNA VELETRGOVINA
LJUBLJANA
TELEFON 24-04 TYRŠEVA CESTA 28 TELEFON 24-04

DEŽNIKE
NOGAVICE
NA DROBNO - NA DEBELO
KUPITE NAJUGODNEJŠE V TOVARNI
JOSIP VIDMAR
Ljubljana, Pred škofijo 19, podružnice: Prešernova ulica 20, Beograd, Kralja Milana 13, Zagreb, Jurišičeva ulica 8

Izdaja za konzorcij „Preloma“ Dr. Bogdan Žužek. — Urednik Vladislav Fabjančič. — Tiska Univerzitetna tiskarna J. Blasnika nasl, d. d. v Ljubljani, predstavnik L. Mikuš. — Vsi v Ljubljani.